

SEANCES DU MERCREDI 20 JANVIER 1993
VERGADERINGEN VAN WOENSDAG 20 JANUARI 1993

ASSEMBLEE
PLENAIRE VERGADERING

MATIN

SOMMAIRE:

CONGES:

Page 1347

REVISION DE LA CONSTITUTION (Discussion):

Propositions de réforme de l'Etat.

Discussion générale. — *Orateurs*: MM. Arts, rapporteur, De Croo, de Donnée, De Roo, Lallemand, Erdman, Wintgens, Daras, Schiltz, Lozie, Verreycken, Desmedt, M. Dehaene, Premier ministre, p. 1347.

APRES-MIDI

SOMMAIRE:

CONGES:

Page 1363.

COMMUNICATION:

Page 1363.

Cour d'arbitrage.

Ann. parl. Sénat de Belgique - Session ordinaire 1992-1993
Parlem. Hand. Belgische Senaat - Gewone zitting 1992-1993

OCHTEND

INHOUDSOPGAVE:

VERLOF:

Bladzijde 1347.

HERZIENING VAN DE GRONDWET (Beraadslaging):

Voorstellen tot staatshervorming.

Algemene beraadslaging. — *Sprekers*: de heren Arts, rapporteur, De Croo, de Donnée, De Roo, Lallemand, Erdman, Wintgens, Daras, Schiltz, Lozie, Verreycken, Desmedt, de heer Dehaene, Eerste minister, blz. 1347.

NAMIDDAG

INHOUDSOPGAVE:

VERLOF:

Bladzijde 1363.

MEDEDELING:

Bladzijde 1363.

Arbitragehof.

5 feuilles/vellen

177

REVISION DE LA CONSTITUTION (Discussion):

Propositions de réforme de l'Etat.

Discussion générale (Reprise): *Orateurs*: MM. De Grauwe, Monfils, Mme Creyf, MM. Stroobant, Wintgens, Schiltz, Tavernier, Van Belle, Suykerbuyk, Desmedt, p. 1363.

INTERPELLATIONS (Demandes):

Page 1384.

M. Goovaerts au ministre de l'Intégration sociale, de la Santé publique et de l'Environnement sur « la reconnaissance ultérieure du titre d'orthodontiste ».

M. Hatry au Vice-Premier ministre et ministre de la Justice et des Affaires économiques sur « les conséquences néfastes pour les immeubles à appartements de l'inaction dont témoigne le département des Affaires économiques en ce qui concerne les règles applicables aux immeubles à appartements dotés d'un ascenseur ».

HERZIENING VAN DE GRONDWET (Beraadslaging):

Voorstellen tot staatshervorming.

Algemene beraadslaging (Hervatting). — *Sprekers*: de heren De Grauwe, Monfils, mevrouw Creyf, de heren Stroobant, Wintgens, Schiltz, Tavernier, Van Belle, Suykerbuyk, Desmedt, blz. 1363.

INTERPELLATIES (Verzoeken):

Bladzijde 1384.

De heer Goovaerts tot de minister van Maatschappelijke Integratie, Volksgezondheid en Leefmilieu over « de verdere erkenning van de titel tandarts-orthodontie ».

De heer Hatry tot de Vice-Eerste minister en minister van Justitie en Economische Zaken over « het feit dat het departement van Economische Zaken niets doet aan de voorschriften betreffende de liften in appartementsgebouwen en de nadelige gevolgen daarvan voor de appartementsgebouwen ».

N. 45

SEANCE DU MATIN — OCHTENDVERGADERING

PRESIDENCE DE M. SWAELEN, PRESIDENT
VOORZITTERSCHAP VAN DE HEER SWAELEN, VOORZITTER

Le procès-verbal de la dernière séance est déposé sur le bureau.
De notulen van de jongste vergadering worden ter tafel gelegd.

La séance est ouverte à 10 h 10 m.
De vergadering wordt geopend om 10 h 10 m.

CONGES — VERLOF

M. Dewulf, pour raison de santé, demande un congé.
Verlof vraagt: de heer Dewulf, om gezondheidsredenen.
— Ce congé est accordé.
Dit verlof wordt toegestaan.

MM. Vandersmissen, pour raison de santé; Collignon, pour d'autres devoirs, Verschuere, pour raisons familiales, et Leclercq, pour devoirs professionnels, demandent d'excuser leur absence à la réunion de ce jour.

Afwezig met bericht van verhindering: de heren Vandersmissen, om gezondheidsredenen; Collignon, wegens andere plichten; Verschuere, om familiale redenen, en Leclercq, wegens ambtsplichten.

— Pris pour information.
Voor kennisgeving aangenomen.

HERZIENING VAN DE GRONDWET REVISION DE LA CONSTITUTION

VOORSTELLEN TOT STAATSHERVORMING

Algemene bespreking

PROPOSITION DE REFORME DE L'ETAT

Discussion générale

De Voorzitter. — Aan de orde is de algemene bespreking van de voorstellen tot staatshervorming.

L'ordre du jour appelle la discussion générale des propositions de réforme de l'Etat.

Het woord is aan de heer Arts, rapporteur.

De heer Arts, rapporteur. — Mijnheer de Voorzitter, de commissie voor de Herziening van de Grondwet besliste bij de aanvang van de bespreking van het eerste voorstel tot wijziging van de Grondwet dat voortvloeit uit het Sint-Michielsakkoord, meer bepaald van artikel 26, om twee voorafgaande besprekingen te hou-

den: een algemene bespreking over het Sint-Michielsakkoord en een bijzondere algemene bespreking over de voorgestelde wijzigingen inzake samenstelling en functionering van de toekomstige Senaat.

Nu ook de Senaat besliste tot een voorafgaande algemene bespreking beperk ik mij tot een kort verslag van de algemene bespreking in commissie.

Het verzoek tot het horen van grondwetspecialisten werd afgewezen. Men wees op de reeds publiek gemaakte stellingen van vooraanstaande grondwetspecialisten, enerzijds, en men wilde de parlementaire autonomie in deze bij uitstek politieke materie doen gelden, anderzijds.

Na de vaststelling dat de Regering niet verplicht kon worden aanwezig te zijn, hield de Eerste minister toch een algemene uiteenzetting over het Sint-Michielsakkoord. Zeventien collega's hielden daarop in de commissie een uitvoerige uiteenzetting. Die uiteenzettingen worden in het verslag weergegeven over 82 bladzijden. Iedere mondelinge analyse van de bespreking wordt daardoor bijzonder moeilijk.

De gekende partijstandpunten werden hernomen.

In — hoofdzakelijk — monologen namen de zeven partijen die het Sint-Michielsakkoord sloten, op beperkte wijze een verdedigende stelling. De bekampers van het akkoord gaven ook in lange uiteenzettingen hun argumenten.

Bij uitzondering wordt in het verslag de partijaanhorigheid van interveniënten vermeld gezien de uitzonderlijke politieke draagwijdte van deze discussie. Dit mag geen precedent zijn voor verslagen over gewone wetsvoorstellen.

Algemeen stelde de meerderheid van de 17 interveniënten dat om een of andere reden deze staatshervorming niet de laatste wijziging zal zijn, en dit *in tempore non suspecto*.

De voornamelijk Franstalige fracties die het Sint-Michielsakkoord bekampten, spraken steeds opnieuw de vrees uit voor het separatisme, terwijl de verdedigers juist voorhielden dat het Sint-Michielsakkoord een dam was tegen separatistische neigingen. Uit de opmerkingen van de oppositie kan worden afgeleid dat ze sommige deelaspecten van het akkoord aanvaarden, onder meer de belangrijke kwestie in de rechtstreekse verkiezing der Raden. Er kon evenwel over de oppositionele taalgroepen heen geen gemeenschappelijk alternatief worden gevonden. Wel

was er gemeenschappelijke kritiek tegen de ingewikkeldheid van de voorgestelde hervormingen en tegen de mogelijke financiële lastenverhogingen.

Enkele bijzonder uitgebreide uiteenzettingen handelden over het belang van de staatsfinanciën of over de evolutie en de toekomst van de landbouw in Wallonië.

Het komt me voor dat ik voor het overige mag verwijzen naar het eerste deel van het eenparig goedgekeurde verslag, dat door de uitstekende diensten van de Senaat mogelijk werd gemaakt, waarvoor mijn dank. (*Applaus.*)

De Voorzitter. — Het woord is aan de heer De Croo.

De heer De Croo. — Mijnheer de Voorzitter, rapporteur Arts en ook al de andere rapporteurs verdienen onze waardering. Uitzonderlijk wordt in het verslag van de heer Arts de partijaanhorigheid vermeld van degenen die in de commissie het woord hebben gevoerd. Het is goed nu en ook voor de toekomst te weten door wie de verschillende standpunten werden ingenomen.

Mijnheer de Eerste minister, u weet dat wij gemengde gevoelens hebben in verband met uw politiek en met uw werkwijze om sommige artikelen van de Grondwet te bespreken in de Kamer en andere in de Senaat. Dat is de technologie van het wantrouwen. Ik heb mij zelfs laten vertellen dat de ecotaks zou worden gekoppeld aan een wet in verband met de verkiezingen opdat uw gelegenhedspartners een minimum aan zekerheid zouden hebben vooraleer zij zich slachtofferen op het altaar van een occasionele tweederde meerderheid.

Nieuw is ook dat waar de meerderheid vroeger de wetten goedkeurde en daarna kabaal maakte, zij nu kabaal maakt vooraleer de wetten goed te keuren. Het lijkt erop dat sommige in de regio's en vele andere groeperingen de munitiedepots vullen voor een toekomstige oorlog vooraleer er een tijdelijk bestand komt.

De Raad van State kon en mocht niet worden geraadpleegd over het geheel van de beschikkingen tot herziening van de Grondwet. Waarom heeft men het niet nodig gevonden enkele specialisten in de commissie te aanhoren en te ondervragen om bijkomende toelichtingen te krijgen over wat wij bespreken, des te meer daar de Raad van State wel adviezen mag geven in verband met andere wetgevingen?

Mijnheer de Eerste minister, het is toch ongelooflijk van u te moeten horen dat dit de grondwetsherziening van de eeuw is, de belangrijkste sedert 1830. Ik zie collega De Roo trouwens instemmend knikken. In dat geval moet u toch uw viool stemmen op die van collega's uit uw partij. Ik denk hier aan de geachte minister-president van de Vlaamse Executieve, de heer Van den Brande, die meent dat deze grondwetsherziening slechts een stapje is in de herziening van onze instellingen. Ook gisteren heeft een lid van uw partij hier op de tribune gezegd dat het hier slechts gaat om een etappe in de evolutie van onze Grondwet.

Ik begrijp niet dat voor de grondwetsherziening een ruilhandel met leefmilieu nodig is. Ik heb niets tegen het bespreken van maatregelen in verband met een beter milieubeleid. Ik kan mij echter niet inbeelden dat de zogenaamde grootste grondwetsherziening sedert 1830 moet worden afgekocht met naden of bodems van plastic flessen of met aluminiumbekleding van een melkdozen.

Dat is misschien sarcastisch gezegd, maar het verwondert ons toch dat de groenen die altijd voor openbaarheid pleiten, zich van het ene kasteel naar het andere, van de ene divan naar de andere canapé hebben laten meesleuren om deze akkoorden tenslotte goedgekeurd te krijgen. In feite zijn ze met een kluitje in het riet gestuurd: een opvolgingscommissie moet ze zoet houden.

Ik geef toe dat het Sint-Michielsakkoord een aantal positieve punten bevat. De rechtstreekse verkiezing van de Raden — en daarop dringt de VLD al lang aan — zal de burger directer bij het beleid betrekken. De nieuwe Europese zetelverdeling vertaalt de democratische verhoudingen beter. De splitsing van de provincie Brabant zal op sommige punten de operationaliteit, die er vandaag niet meer is, ten goede komen. Het legislatuurparlement zal de stabiliteit van de Regering, wie er ook deel van mag uitmaken, ten goede komen. Ik maak mij wel zorgen over de toekomstige Senaat. Ik zal daar niet lang bij blijven stilstaan omdat collega Jean Pede daarop later nog grondig zal terugkomen, maar ik defi-

nier de nieuwe Senaat als een UFO, een *unidentified flying object*, een vliegend iets, een zwevende Senaat die zich beweegt tussen de regio's en de federale Staat, tussen Regering en Parlement, tussen burger en beleid.

Daarenboven heeft de meerderheid niet van de gelegenheid gebruik gemaakt om in andere domeinen de bevoegdheidspakketten homogener te maken. Gisteren kregen wij van de heer Erdman het verwijt te horen dat wij buiten de schreef van de Grondwet gingen lopen. Moet echter niet hetzelfde worden gezegd van de meerderheid? Zij regelt nu via een ommeetje materies vervat in artikelen van de Grondwet die niet voor herziening vatbaar zijn verklaard. Ik kijk benieuwd uit naar de volgende dagen om te zien welke handigheidjes de meerderheid zal moeten gebruiken om deze regeling te laten slikken.

Het ontgoochelt ons dat het Arbitragehof niet wordt omgevormd tot een Grondwettelijk Hof dat toetsingsrecht heeft voor grondwettelijke materies, volgens ons een *conditio sine qua non* om de rechten van de burger kordaat en efficiënt te vrijwaren.

Wij hebben ook vragen over de residuaire bevoegdheden en de kostprijs daarvan. De oplossing die hiervoor werd gevonden doet denken aan paternalistisch federalisme.

André Alen had gelijk toen hij zegde dat deze manier van handelen, dit type van tweeledig federalisme in België middelpuntvliedend werkt.

Wij zijn het niet eens met degenen die beweren dat dit het ultieme debat is, een debat dat op gang is gebracht door de weigering van de CVP om regeringsverantwoordelijkheid op te nemen, om daarna *à reculons* toch voor de macht te kiezen, in de hoop dat er een tweederde meerderheid zou kunnen worden gevonden dank zij de steun van de groenen, de zwakste schakel in het Parlement, en van de Volksunie. De CVP creëert nu de illusie, maar die wordt al tegengesproken door belangrijke leden van de partij, dat het Sint-Michielsakkoord een eindpunt is. Daarna kan men de handen uit de mouwen steken om andere problemen aan te pakken. Wij delen die mening geenszins.

De heer Schiltz. — Mijnheer de Voorzitter, ik vind het al te kras dat een partij die ervoor heeft gekozen op de tribune te blijven zitten, hier kritiek komt leveren op de samenstelling van de ploegen die op het veld staan. (*Applaus.*)

De heer De Croo. — Mijnheer Schiltz, uw partij, of wat er nog van overblijft, en de partijen van de meerderheid staan vandaag inderdaad in het veld, maar zij staan ook tot aan hun kuit in de modder. Vergeet dat niet!

De heer Schiltz. — En u houdt voortdurend een paraplu boven het hoofd.

De heer De Croo. — Ons standpunt is zeer duidelijk. Een dialoog van Gemeenschap tot Gemeenschap kan op een andere manier worden gevoerd dan met zogenaamde wetsvoorstellen die in een geheime konkelfoes van conclaven tot stand komen en op ministeriële kabinetten worden voorbereid. Voor een ernstige dialoog hebben wij ons steeds bereid getoond, maar wij waren niet gewenst. Andere partijen dachten immers dat zij de klus zelf wel zouden kunnen klaren. De geschiedenis zal zien wie hier gelijk heeft. Wat hier vandaag wordt gepresteerd is alleszins een miskraam waarvoor wij geen enkele verantwoordelijkheid op ons wensen te nemen. (*Applaus.*)

De Voorzitter. — Alvorens het woord te geven aan de heer de Donnée, wijs ik erop dat de heer De Croo zich stipt heeft gehouden aan de afspraak volgens welke wij vanochtend beknopte algemene verklaringen van de verschillende fracties aanhoren en dat wij deze namiddag, allicht met langere uiteenzettingen, de algemene bespreking voortzetten.

M. le Président. — La parole est à M. de Donnée.

M. de Donnée. — Monsieur le Président, rien n'est jamais tout à fait blanc ou tout à fait noir en ce bas monde. Il est évident que les Accords de la Saint-Michel, à côté de beaucoup d'imperfections et de défauts, contiennent également certaines dispositions avec les-

quelles nous pouvons nous déclarer d'accord. Ainsi nous sommes favorables au principe de l'élection directe, à la spécialisation des Chambres et au fait de confier au Sénat un rôle dans le règlement des conflits d'intérêts entre les assemblées. Nous approuvons également la régionalisation des volets de l'agriculture qui y est prévue. De même, nous sommes favorables à la limitation du nombre des ministres et, si possible dans notre pays, à un gouvernement de législature.

Il nous semble toutefois que les aspects négatifs de ces accords l'emportent largement sur les quelques points positifs que je viens d'évoquer. Nous ne sommes plus les seuls à le dire, il est clair que ces accords sont l'antichambre du séparatisme ou, comme l'a dit récemment M. Van den Brande, un simple épisode du royaume sur la voie du confédéralisme et donc du séparatisme. Pourquoi? Premièrement, on supprime l'un des derniers traits d'union entre le nord et le sud du pays, entre francophones et flamands, à savoir la province de Brabant. Deuxièmement, on se prépare à transférer les compétences résiduelles aux Communautés et aux Régions. Il s'agit là d'une caractéristique importante de tout Etat confédéral. Troisièmement, on réalise une nouvelle avancée vers le confédéralisme en régionalisant des matières — comme, par exemple, le commerce extérieur — qui ne sont régionalisées ou fédéralisées dans aucun Etat fédéral du monde.

Le parti socialiste et surtout le PSC, monsieur Wintgens, ont essayé de faire avaler ces couleuvres à leurs électeurs en faisant croire que cette réforme serait la der des ders et qu'ensuite on pourrait s'occuper des choses sérieuses. Hélas pour vous, M. Van den Brande, d'un coup de baguette funeste, a montré que c'était faux et vous a transformés, chers amis sociaux-chrétiens, socialistes et écolos, en cocus magnifiques! (*Sourires*) Malgré cela, vous continuez à ne pas vouloir voir la vérité en face et vous vous obstinez à vous comporter comme les courtisans du roi Dagobert qui refusaient de voir qu'il portait la culotte à l'envers! C'est vraiment lamentable et il est certain que nous assisterons encore à des péripéties séparatistes et confédéralistes dans ce pays, dès que ces accords seront signés. D'ailleurs, M. De Croo vient encore de la rappeler.

Examinons de plus près les autres imperfections des Accords de la Saint-Michel, bien qu'à mes yeux leur défaut essentiel soit cette dérive vers le confédéralisme et le séparatisme. Premièrement, ces accords sont une capitulation francophone face aux exigences flamandes. Les Flamands ont obtenu gain de cause sur 90 p.c. de leur programme en dix points. Face à cela, qu'obtiennent les francophones? Un refinancement maigrichon de la Communauté française. Le GERFA — groupe d'étude et de réforme de la fonction administrative — vient de démontrer que les 90 milliards que vous avez obtenus, chers collègues francophones, serviront tout juste à financer la suppression des chèques-repas — cela ne change donc rien quant aux ressources disponibles — et les augmentations barémiques résultant des accords sectoriels et intersectoriels. Je n'en dirai pas davantage sur ce point, M. Monfils se fera un plaisir de vous démontrer tout cela cet après-midi, avec la compétence qui est la sienne en la matière.

Deuxièmement, vous avez abandonné les francophones des Fournons et de la périphérie en acceptant la scission de la province de Brabant, en refusant aux francophones de la périphérie d'encore désigner leurs représentants à la Communauté française et en acceptant que l'on mette en place un dispositif qui conduira, dès 1999, à la scission de l'arrondissement de Bruxelles-Hal-Vilvorde pour les élections législatives.

Troisième abandon des francophones: alors que la Belgique était sur le point de recevoir un siège supplémentaire, ce qui aurait permis de tout régler, vous avez accepté d'abandonner un siège au Parlement européen.

Enfin, et c'est très grave, vous avez accepté un Sénat non paritaire, que ce soit sur le plan numérique ou sur le plan politique, puisqu'en matière de règlement de conflits, il n'y aura pas de règle de délibération permettant de protéger la minorité wallonne ou bruxelloise, voire la minorité francophone tout simplement, face à la majorité flamande.

J'en arrive au troisième type de reproche que l'on peut adresser essentiellement aux francophones, puisqu'il en portent seuls la responsabilité, alors que les Flamands qui ne sont pas concernés

en retirent l'avantage de nous diviser. Il s'agit du démantèlement de la Communauté française qui affaiblira fortement la solidarité entre Bruxelles et la Wallonie et qui introduira une série de coins entre les francophones de Bruxelles et les Wallons puisque nous allons maintenant nous quereller régulièrement sur des questions de clés de répartition des moyens nécessaires pour financer les différentes matières que nous gérerons sur une base confédérale au sein de la Communauté française.

Quatrième type de reproche: l'étranglement de Bruxelles. Je crois pouvoir dire, en toute honnêteté, que cet accord est une catastrophe pour la Région de Bruxelles, car nous allons assister à un étranglement de ses finances. Le transfert de compétences communautaires, notamment en matière d'enseignement, ainsi que de l'enseignement provincial vers la Région de Bruxelles-Capitale lui coûtera 12 à 13 milliards par an pendant les trois prochaines années. En contrepartie, à la suite de la liaison des dotations au PNB et à l'indice moyen des prix de détail, nous recevons 7 milliards supplémentaires pour la période 1994-2000. Comment voulez-vous qu'une Région, qui a déjà près de 10 milliards de solde net à financer par an, puisse faire face à ces charges sans être complètement étranglée?

La scission de la province de Brabant entraînera un étranglement physique de Bruxelles. Même si cette province connaissait des dysfonctionnements, il ne convenait pas de la scinder, mais bien de la réformer. Il fallait l'utiliser en tant que communauté urbaine pour exécuter des accords de coopération entre la Région bruxelloise et son hinterland naturel.

Autre catastrophe pour Bruxelles: la complication de ses institutions puisque l'on maintient — absurdité des absurdités — un gouverneur, un vice-gouverneur et un collège de six personnes pour deux matières. Dans l'hypothèse de la scission de la province, pourquoi ne pas avoir transféré ces compétences, à savoir le maintien de l'ordre en cas de catastrophe et la vérification du respect des lois linguistiques, à l'Exécutif de la Région de Bruxelles-Capitale qui est composé de néerlandophones et de francophones et où prévaut la règle du consensus? Il y a là une complication des institutions et un gaspillage de ressources.

Autre gaspillage: chaque fois que l'on accordera 80 centimes à la COCOF, il faudra donner 20 centimes à la COCON, même si elle n'en a pas besoin. C'est scandaleux, quand on connaît le déficit de la Région bruxelloise, et cela sans vouloir le moins du monde insinuer que les besoins normaux de la Communauté flamande à Bruxelles ne doivent pas être couverts.

Enfin, les Bruxellois sont sous-représentés au Sénat puisqu'ils seront au nombre de 7 sur 71 membres. Ils y seront moins bien représentés que les Flamands au Conseil de la Région de Bruxelles-Capitale.

Je voudrais encore formuler quelques remarques avant d'aborder la question des écotaxes.

Comme M. De Croo, je déplore que le Sénat soit transformé en Sénat croupion. A cet égard, M. De Croo a parlé d'un « objet volant non identifié ». Quant à moi, je pense que le Sénat deviendra, pour la plupart des sénateurs, un chauffoir pour prépensionnés! C'est lamentable, c'est indigne et selon moi, sans doute aurait-il mieux valu supprimer le Sénat que d'en faire un Sénat croupion!

Enfin, l'opacité des textes proposés est telle que la plupart des membres de notre assemblée n'y comprennent goutte, sans parler des citoyens. Ainsi, le fossé qui sépare les citoyens de la classe politique se creusera davantage encore!

M. Mouton, vice-président, prend la présidence de l'assemblée

J'en viens à présent aux écotaxes. Comme M. De Croo, je pense qu'il est éminemment choquant, messieurs Jonckheer et Daras, d'avoir mis dans la balance la réforme de l'Etat, qui engage notre avenir, et la levée d'écotaxes sur quelques tonnes de PVC usagé. Comme si une réforme structurelle des institutions de notre pays conduisant au confédéralisme et au séparatisme pouvait être troquée contre la matérialisation de quelques phantasmes écologistes! Car il s'agit bien de phantasmes! En effet, vos écotaxes ne frappent pas les principales causes de pollution, comme par exemple le CO₂, mais elles visent des problèmes périphériques. C'est un

moyen que vous avez choisi pour donner l'illusion de l'action à vos mandataires. C'est scandaleux, c'est décevant et je ne m'attendais pas à cela de votre part, je l'avoue.

Mais les écotaxes verront-elles vraiment le jour? La majorité gouvernementale a accepté le projet d'accord sous un certain nombre de conditions. Une commission du suivi a donc été créée et, croyez-moi messieurs, celle-ci trouvera toutes les échappatoires possibles afin que cet accord ne soit pas appliqué dans les dix-huit mois qui viennent.

Vous serez donc les dindons de la farce, messieurs les écolos. Vous paierez cher la soif naïve de pouvoir de vos négociateurs, à laquelle vous avez sacrifié votre credo du fédéralisme d'union.

En conclusion, monsieur le Président, il s'agit là d'un accord détestable pour tous les francophones du pays mais également d'une victoire à la Pyrrhus, monsieur De Roo, pour les Flamands. En effet, ce n'est pas une bonne chose pour ceux-ci qu'un accord portant sur l'avenir du pays ne soit pas équilibré. Ce ne l'est pas davantage pour les Bruxellois ou les Wallons.

Ensuite, c'est également un accord absurde qui accentue la division du pays, alors que, par ailleurs, on tend vers une union de l'Europe.

Enfin, monsieur le Président, je voudrais rappeler à MM. Lallemand, Wintgens, De Roo et consorts, un extrait d'article paru dans *La Libre Belgique* voici quelques jours sous la plume du professeur Albert Coppé, ancien ministre CVP, ancien commissaire européen: «A part le Vlaams Blok et la Volksunie, nous ne comptons en Belgique que des partis fédéralistes. Que penser alors des parlementaires qui font passer leurs électeurs d'un statut fédéral à un statut confédéral, antichambre du séparatisme, sans demander un nouveau mandat? Il y a un nom pour cela: le parjure.»

Je vous en conjure donc, mes chers collègues, ayez le courage et l'honnêteté de soumettre ces projets à une consultation populaire. (*Applaudissements.*)

De Voorzitter. — Het woord is aan de heer De Roo.

De heer De Roo. — Mijnheer de Voorzitter, het nieuwe artikel 1 van de Grondwet stelt klaar en duidelijk: «België is een federale Staat.» «De» federale Staat als zodanig bestaat natuurlijk niet: elk federaal staatsstelsel is een constructie *sui generis*, een constructie van vallen en opstaan.

Degenen die dit basisgegeven niet hebben begrepen, hebben het over «de implosie van België, de communautaire spitstechnologie, het Belgisch labyrint, enzovoort».

Inderdaad, de structuur van het unitaire België was veel eenvoudiger, maar niet langer werkzaam. Het nieuwe federale België is heel wat complexer, maar zal in onze ogen wel werkzaam zijn.

Bovendien zit in dit federale België een lijn die historisch is bepaald. Om het unieke van het Belgisch model te begrijpen moeten we terug in de tijd. België was in zijn eerste levensjaren een gedecentraliseerde eenheidsstaat, waar enkel plaats was voor ondergeschikte besturen. Vanaf de jaren zestig en reeds voordien met de Vlaamse Beweging, zijn Vlaanderen en Wallonië een grotere autonomie gaan opeisen.

Waar een federale Staat normalerwijze ontstaat door de aaneensluiting van voorheen onafhankelijke Staten, gebeurde in België net het omgekeerde. Van een dergelijk centrifugaal federalisme bestaan in de geschiedenis nog maar weinig succesrijke voorbeelden. België is er echter één van. Onze fractie durft inderdaad het woord «succesrijk» gebruiken. De federale ruwbouw van de jaren 1970, 1980 en 1988, krijgt er met de staatshervorming van 1992-1993 eindelijk een dak bovenop.

Bovendien zullen wij in dit huis heel wat belangrijke vernieuwingen aanbrengen. Hierbij denk ik in de eerste plaats aan de rechtstreekse verkiezing van de Vlaamse en de Waalse Raden. Vlaanderen krijgt aldus, naast een eigen regering en een eigen administratie, ook een rechtstreeks verkozen en volwaardig Vlaams Parlement. De Vlaamse ontvoeringsstrijd is hiermee in de politieke eindfase beland. Na een anderhalve eeuw strijd zal Vlaanderen eindelijk ruimer kunnen ademen.

De band tussen de Vlaamse Gemeenschap en Brussel blijft evenwel bestaan. Het is een belangrijke verdienste van het Sint-Michielsakkoord dat het tegemoetkomt aan de wens van de

Franstaligen om tot een overdracht van bevoegdheden van de Franse Gemeenschap naar het Waalse Gewest en de Franse Gemeenschapscommissie te Brussel over te gaan, zonder Vlaanderen te dwingen in hetzelfde schema te stappen. De splitsing van de provincie Brabant is een goede zaak voor alle Vlamingen, ook voor de Brusselse Vlamingen. Vlaanderen laat Brussel niet los.

De heer De Croo. — Mijnheer De Roo, ik zou u, hoewel misschien een beetje voorbarig, een vraag willen stellen over de splitsing van de provincie Brabant. Denkt u dat de Vlamingen in Brussel nog aan hun electorale trekken zullen komen wanneer men het kiesarrondissement Halle-Brussel-Vilvoorde gaat splitsen?

De heer De Roo. — Mijnheer De Croo, deze vraag is momenteel niet aan de orde. Wij steunen op het akkoord dat werd bereikt en dat in de huidige omstandigheden een goed akkoord is. Wij onderschrijven dit en in die omstandigheden zeggen wij dat de band tussen Vlaanderen en Brussel blijft bestaan. Dat is voor ons essentieel.

De heer De Croo. — Dat was uiteraard de reden van mijn vraag.

De heer De Roo. — De Vlaamse Gemeenschap blijft bevoegd voor de Vlaamse gemeenschapsaangelegenheden in Brussel. Bovendien zal ook de federale overheid de gouverneur en de vice-gouverneur daar deel hebben in de erfenis van Brabant.

Ten tweede is er de hervorming van het tweekamerstelsel, waardoor het wetgevend werk in de toekomst vlugger, vlotter en efficiënter moet verlopen.

Zowel wat hun samenstelling als wat hun bevoegdheden betreft, zullen Kamer en Senaat grondige wijzigingen ondergaan.

In deze constructie zal de Kamer het politieke zwaargewicht zijn, met een monopolie inzake de politieke controle op de Regering en de controle op de openbare financiën. Nochtans heeft men met het Sint-Michielsakkoord het kind niet met het badwater weggegooid. Integendeel, wat de fundamente van de Staat en de verhouding tussen de federale overheid, de Gemeenschappen en de Gewesten betreft, heeft men de garanties en de voordelen van een navet behouden. De Senaat blijft een belangrijke rol spelen als bezinningskamer, als behoeder van de kwaliteit van de wetgeving, als specialist inzake Europese aangelegenheden én als ontmoetingsplaats van de regio's. De Senaat zal aldus fungeren als «living» van ons huis: ofschoon alle bewoners over een eigen kamer in het huis beschikken, komen ze er toch samen.

De heer De Croo. — Het huis van de Heer telt vele kamers.

De heer De Roo. — Ten derde is men er in geslaagd het aantal mandaten te beperken. Meer zelfs, het dubbelmandaat is — op 21 senatoren na — afgeschaft. Gedaan dus met de verwisseling van petje. Ongetwijfeld zal dit bijdragen tot een nieuwe evaluatie van de ernst van onze opdracht als politiek mandataris.

Ten vierde zal het federale Parlement, naar het voorbeeld van de Raden, vanaf de volgende verkiezing worden omgebouwd tot een «kwasilegislatuurparlement». De invoering van de constructieve motie van wantrouwen die het recht van de Koning tot het ontbinden van de Kamer beperkt, zal de regeringsstabiliteit ten goede komen.

Ten vijfde willen wij benadrukken dat in het Sint-Michielsakkoord geen toegevingen worden gedaan inzake het territorialiteitsbeginsel. Om zich verkiesbaar te stellen voor een Raad, moet men in het betrokken Gewest wonen. Kiezers kunnen enkel hun stem uitbrengen in het Gewest waar ze wonen. Wel kunnen de Raden beslissen om rechtstreeks verkozen senatoren bij hun werkzaamheden te betrekken. De lat wordt hier vrij hoog gelegd: deze «personen» mogen enkel aanwezig zijn, ze hebben geen stemrecht en bovendien moeten zij elk ander politiek mandaat opgeven. Een hartverscheurende keuze dus.

In ons huis hebben wij ook orde op zaken gezet. Vlaanderen krijgt belangrijke nieuwe bevoegdheden. Op het vlak van de bevoegdheidsverdeling zijn op heel wat terreinen de puntjes op de i gezet. Ik som op: leefmilieu, toerisme, landbouw, buitenlands beleid, buitenlandse handel, OCMW, wetenschapsbeleid, enzo-

voort. Tevens wordt een meer duidelijke bevoegdheidsverdeling tussen de federale overheid en de Gewesten uitgevoerd. Nadien worden de residuaire bevoegdheden overgeheveld naar de deelgebieden, zoals dit hoort in een federale Staat.

Nochtans mag men niet uit het oog verliezen dat het bestaan van een federale Staat berust op een minimale aanvaarding van de federale loyaliteit, de zogenaamde *Bundestreue*. Dit houdt in dat wij vanuit dit globale staatsconcept moeten uitmaken waarmee de belangen en alle partners het best worden gediend. Wie weet, heeft de groep-Coudenberg wel gelijk om België te beschouwen als de eerste postnationale Staat, waarin, in een geordend samenwerkingsverband, diverse volkeren en culturen samenleven. Een voorbode van het nieuwe Europa dus!

Wat heeft men echter aan autonomie als daar geen sterkere financiële verantwoordelijkheid tegenover staat. Op dit vlak heeft het Sint-Michielsakkoord vooruitgang geboekt. Zo wordt bijvoorbeeld het kijk- en luistergeld volledig overgeheveld naar de Gemeenschappen en kunnen de Gewesten opcentiemen heffen op dit kijk- en luistergeld. De CVP heeft op dit vlak haar eisen waargemaakt: geen bijkomende overheveling van kijk- en luistergeld zonder bijkomende overdracht van bevoegdheden en eigen financiële verantwoordelijkheid voor de Gemeenschappen.

Op deze wijze komt er een einde aan een aantal lang aanslepende discussies.

Is het Sint-Michielsakkoord het einde dan wel het begin? Daar wij niet beschikken over de bekende kristallen bol is het nogal moeilijk te antwoorden op de vraag « België, quo vadis? » Hoe dan ook, het moet stilaan gedaan zijn enkel de negatieve kanten van ons bestel te benadrukken zoals de complexiteit en de proliferatie van de instellingen, de taaltwisten enzovoort.

Het is merkwaardig dat zulke staatsbouw gerealiseerd kan worden zonder enig geweld. Er wordt soms wel eens geroepen, maar dat gebeurt in het beste huishouden.

Het Sint-Michielsakkoord geeft ons precies de kans de broosheid, maar ook het unieke van ons systeem te beklemtonen: de combinatie van extraterritoriale Gemeenschappen en territoriale Gewesten, de tweeledigheid, de opbouw van het federalisme vanuit een unitaire Staat, de autonomie. De verwezenlijkingen van het Sint-Michielsakkoord zijn ongetwijfeld van kapitaal belang.

Het realiseert niet alleen het CVP-partijprogramma, maar het voert ook grosso modo het Vlaamse 10-punten programma uit.

De heer De Croo. — Grosso modo!

De heer De Roo. — Het past dan ook hulde te brengen aan de Eerste minister, aan de voorzitters van de dialoog — en ik wend mij hier ook in het bijzonder tot collega Hugo Schiltz — aan de indieners, de partijvoorzitters, de onderhandelaars en de senatoren van de commissie voor de Herziening van de Grondwet en de Hervorming der Instellingen.

Is ons federaal huis afgewerkt nu het dak en de meiboom erop staan?

De heer De Croo. — Het regent wel binnen.

De heer De Roo. — Iedereen weet dat een huis nooit is afgewerkt: schoonheidsfoutjes moeten worden weggewerkt, herstellingswerken moeten worden uitgevoerd, kamers moeten worden bijgebouwd. In dit opzicht is het Sint-Michielsakkoord een belangrijke dam tegen separatisme, maar ook een toetssteen, een testcase voor federale loyaliteit. Indien bijvoorbeeld de gekende scheefftrekkingen in de gezondheidszorg niet worden weggewerkt en België niet in staat blijkt te zijn die scheefftrekkingen doeltreffend aan te pakken, dan zouden de Vlamingen in ons huis wel eens aan grote verbouwingswerken kunnen denken. Naar gelang de ontwikkeling van ideeën en feiten, moeten immers aanpassingen en verbeteringen worden uitgevoerd.

Kortom: het huis moet permanent worden vervolmaakt en verfraaid om een leefbaar huis te zijn en te blijven, nu maar ook in de toekomst.

In dit optiek zal de CVP-senaatsfractie met groot vertrouwen, met grote loyaliteit en vol overtuiging de grondwetsherziening goedkeuren. (*Applaus.*)

M. le Président. — La parole est à M. Lallemand.

M. Lallemand. — Monsieur le Président, au moment du débat des accords de la Saint-Michel, il me paraît opportun de rappeler la logique de l'évolution dans laquelle ces derniers s'inscrivent.

L'année 1970 a vu la création des Conseils culturels. En 1980, les bases de l'Etat fédéral sont établies. J'ai entendu dire tout à l'heure que la révision actuelle était la plus importante dans notre pays depuis 1830; c'est sous-estimer ce qui s'est passé en 1980, époque au cours de laquelle s'est affirmé le fait fondamental du fédéralisme, à savoir la souveraineté de conseils législatifs dans des matières importantes. Il s'agit d'un point capital pour comprendre l'évolution présente.

Les années 1988 et 1989 ont vu la création de la Région bruxelloise et l'annonce programmée de la troisième phase des réformes institutionnelles — définie par le Gouvernement précédent — qui recouvre très largement les Accords de la Saint-Michel. Nous abordons ainsi une matière non pas nouvelle mais qui consacre une démarche engagée de longue date.

Ces accords s'inscrivent dans une politique de réforme qui dure depuis vingt ans et qui tente de faire de la Belgique un Etat fédéral complet. A chaque étape, des inquiétudes et dramatisations se sont fait jour mais elles n'ont jamais été confirmées par les faits. Ce sont les esprits qui ont évolué. Je suis frappé de voir que ceux qui critiquent la politique de réforme de l'Etat que nous proposons agissent ainsi au nom d'un fédéralisme d'union, dont ils ne précisent pas les contours — car, sur ce point, les familles politiques de l'opposition sont divisées — mais d'un fédéralisme tout de même, ce qui relativise les critiques.

Deuxième constatation, la classe politique et le Parlement national ont, en 1970, 1980, 1989 et 1993, canalisé et organisé les mouvements de fond naissant au sein des Communautés et Régions et qui ne sont pas générés par la classe politique, comme on le pense, mais qui constituent des faits de société. Cette réussite représente, en soi, un signe particulièrement positif de maîtrise et de rencontre entre les deux Communautés.

Je suis en tout cas de ceux qui pensent que les réformes de 1980, 1988, 1989 et 1993, qui, toutes, comportent des dispositions discutables, des lacunes ou des contradictions, ont, malgré le paradoxe apparent de leur démarche, préservé une communauté nationale au travers de l'affirmation simultanée des Communautés et des Régions. Je suis persuadé que si ces divers accords n'avaient pas été conclus, notre vie collective commune aurait été beaucoup plus difficile.

Face aux critiques, dont certaines se révèlent pertinentes, il convient de mesurer les chances d'une alternative et d'apprécier la probabilité d'autres solutions, meilleures par hypothèse. J'ai lu dans *Le Soir* de ce mercredi l'avis émis à la Chambre par un homme politique éminent de l'opposition. Il y était dit, d'abord, que les Accords de la Saint-Michel étaient mauvais pour les francophones, ce qui n'est pas l'avis de tous les francophones, ni de certains Flamands qui ne manquent pas de s'en plaindre.

Je ne vais pas polémiquer sur ce point qui sera sûrement abordé dans le débat particulier, mais je tiens à rappeler qu'il n'est aucun accord institutionnel dans ce pays qui puisse s'élaborer sans mettre en jeu des frontières, sans générer des susceptibilités en sens opposés, de Communauté à Communauté: les Fourons, la périphérie, Bruxelles, la province de Brabant, l'arrondissement de Bruxelles-Hal-Vilvorde, questions qui sont d'ailleurs impliquées dans les Accords de la Saint-Michel, comme dans les précédents, et qui constituent autant de points névralgiques qui nous divisent parfois douloureusement, tant les points de vue sont difficilement conciliables.

Ce qui me frappe, en tout cas, c'est que cet homme politique ne dit pas qu'il faut négocier de nouveaux accords pour remplacer ceux qu'il conteste. Il se dit en effet « sans illusions pour trouver une architecture institutionnelle acceptable par l'opinion publique des trois Régions ». Il ajoute: « Tant pis si la campagne du

référendum est exclusivement francophone. Il suffit que les francophones disent non pour tout bloquer. » Et il a cette formule pleine de panache: « Il faut faire «banquer» les Flamands. »

Il faut, bien sûr, faire la part de la polémique et prendre ses distances à l'égard de pareilles phrases qui, si elles ne manquent pas d'un certain talent, ne sont pas toujours très sérieuses. Ces propos sont évidemment très caractéristiques d'une dérive. Pourquoi?

Tout d'abord, parce qu'il est inadmissible de laisser inachevée la réforme du fédéralisme. Nous, socialistes, sommes partisans de la compléter. Ensuite, nous pensons qu'il n'est pas possible de la différer. Il n'est pas raisonnable d'imaginer que le refus de négocier entre Communautés soit une garantie de stabilité de la Belgique. C'est une illusion profonde.

Il est vrai que tout fédéralisme engendre des forces centripètes, cela ne fait pas l'ombre d'un doute puisque l'on consacre des séparations à l'intérieur de la communauté nationale. Mais penser que le maintien d'un Etat dans ses structures unitaires, sans modifications et ce malgré les demandes qui se font jour au nord et au sud, est une garantie de stabilité relève de l'illusion. Cette illusion considérable reviendrait à préparer les risques d'une explosion qui, elle, serait beaucoup plus dangereuse que la réforme que nous tentons de mettre en place par des accords certes difficiles, par ce que l'on appelle, de façon très caractéristique, les compromis à la belge.

On peut débattre et on débattrait de la lettre et des détails des Accords de la Saint-Michel. On peut avoir des opinions contraires et, je le répète, légitimes sur certains points. Ces accords comportent en effet des incohérences et des dispositions qui, incontestablement, ne satisfont pas certaines parties de la population.

Mais d'une façon générale, il faut bien constater que les Accords de la Saint-Michel sont, dans leurs grands axes, conformes à une évolution fondamentale et largement souhaitée. Ainsi, les transferts de compétences qui furent négociés en matière d'agriculture, de relations internationales, de législations organiques — CPAS, intercommunales —, certaines compétences pénales, certaines compétences implicites, marquent une évolution qui rencontre le souhait de bon nombre d'entre nous.

J'en viens à la réforme des assemblées.

J'apprécie quant à moi qu'au travers de ces accords, un fait capital soit consacré: l'élection directe et séparée des assemblées régionales. Sur ce point, une unanimité s'est dégagée, ce qui est significatif de la nécessité de ces accords. Personne ne se lèvera pour dire que le bicaméralisme actuel doit être maintenu. Ce fait est, à nos yeux, fondamental. En effet, il assure l'autonomie fonctionnelle et organique des Régions. La Région bruxelloise avait déjà un conseil séparé; à présent, la Région wallonne en aura un. Comme à la Région flamande, une part importante d'autonomie constitutive — détermination autonome des membres et des règles de fonctionnement — lui est d'ailleurs reconnue. Il convient de souligner que cette solution est consacrée dans de nombreux pays fédéraux.

Je rappellerai également que l'objectif de ces réformes consiste à supprimer le bicaméralisme intégral. Comme je l'ai déjà dit, personne ne s'en plaint. Et pour cause! J'ai relu le compte rendu des travaux qui, voici trois ou quatre ans, nous ont longuement réunis lors des commissions mixtes Chambre-Sénat. A cette époque, nous pensions d'ailleurs que ces discussions étaient largement théoriques. En relisant les rapports, j'ai été frappé par la direction des différentes positions adoptées qui, sur des points essentiels, allaient toutes dans le même sens: à la quasi-unanimité, il était proposé pour la Chambre une compétence exclusive en matière de budgets. A la Chambre aussi devait aller le contrôle politique du Gouvernement. Ensuite, une très large majorité de représentants — unanimes en Flandre et majoritaires en Wallonie — pensaient que le Sénat devait devenir une Chambre de réflexion. Je vous conseille de relire ces documents impressionnants.

Personnellement, j'avoue que la conception du bicaméralisme issue des Accords de la Saint-Michel ne me satisfait pas pleinement. Mais plusieurs éléments me paraissent néanmoins importants. Le premier réside dans la remarquable représentativité politique du Sénat qui assurera à ce dernier le pouvoir et la puissance

susceptibles d'engendrer une influence bénéfique sur le rôle de ses compétences. J'y reviendrai lors d'une prochaine intervention lorsque nous aborderons l'examen des articles 41 et 53. A cette occasion, je répondrai aux réflexions pertinentes et intéressantes de M. Hatry sur ce point.

Ensuite, au niveau des compétences, je pense que la commission du Sénat a apporté des modifications importantes à l'article 41. Cette évolution est, à mon sens, fondamentale.

Je suis enfin convaincu qu'il n'existait aucune autre voie possible. Je le répète: relisez les rapports de nos travaux antérieurs, vous serez surpris de ce que beaucoup d'entre nous — y compris les membres du PRL — pensaient du Sénat à l'époque. M. Ducarme, alors vice-président du PRL, disait: « Il faut un Sénat faible dans un Etat fort. » Formule frappante et significative!

M. De Croo. — Les deux finiront par être faibles.

M. Lallemand. — Monsieur De Croo, si l'on vous suit, vous et votre parti, il n'y aura plus de Sénat du tout! Cette solution est encore plus simple puisque vous prônez le «monocaméralisme».

M. De Croo. — Cette conception est tout à fait différente. Nous voulions un Sénat composé sur base d'élus des Communautés.

M. Lallemand. — Vous devrez venir expliquer clairement votre théorie pour nous en convaincre. En tout cas, elle ne paraît pas conforme aux exclamations que vous formulez en permanence quant à la disparition du Sénat, car votre parti a programmé cette disparition. (*Applaudissements sur les bancs de la majorité.*)

J'en viens au dernier point de mon intervention. Nous sommes totalement d'accord sur les nouvelles compétences: refinancement de la Communauté française, pouvoir délégué à la COCOF... Mais je n'ai plus le temps de développer ces points.

Si les réformes de la Saint-Michel accentuent le fédéralisme, elles consacrent toutefois le maintien de parts de compétences fédérales essentielles à l'échelon national. Il importe de le souligner car ceux qui prônent le confédéralisme seraient nécessairement obligés de supprimer ces compétences. Quelles sont-elles? Nous verrons bien...

M. De Croo. — M. Van den Brande...

M. Lallemand. — Je ne relaie pas ici M. Van den Brande. Je vous explique pourquoi j'accepte ces accords.

Tout d'abord, la maîtrise de l'ordre institutionnel reste une compétence nationale, de même que la protection et la défense des droits essentiels et des législations fondamentales, civile et pénale. Je rappelle que, dans certains Etats fédéraux, ces législations ne sont pas exclusivement l'apanage du pouvoir central. Enfin, la solidarité nationale, consubstantielle à un Etat fédéral, est préservée, en particulier en ce qui concerne la sécurité sociale, ce qui est évidemment capital à nos yeux.

J'en ai ainsi terminé avec les considérations que je voulais émettre au sujet de cette réforme.

En conclusion, je voudrais insister sur le fait que ces textes ne vaudront que ce que nous en ferons. Il faudra vivre dans la Belgique fédérale que ces accords consacrent avec la conviction — selon moi fondamentale — que la réussite du fédéralisme dans notre pays — c'est-à-dire de la cohabitation de peuples différents mais qui se donnent un avenir commun — est le gage de la réussite du fédéralisme européen. Ceux qui prônent le confédéralisme ne doivent pas s'y tromper: l'Europe fédérale n'existera pas si nous ne sommes pas capables d'organiser de manière durable une Belgique fédérale.

J'ai déjà cité à plusieurs reprises la phrase d'un écrivain que j'admire beaucoup, Leonardo Sciascia: « La Sicile est une métaphore de l'Italie. » Je n'ai jamais su s'il voulait, par là, critiquer l'Italie ou magnifier la Sicile. Nous espérons en tout cas profondément que l'on pourra dire de la Belgique de demain qu'elle est une métaphore de l'Europe qui nous attend. (*Applaudissements.*)

De Voorzitter. — Het woord is aan de heer Erdman.

De heer Erdman. — Mijnheer de Voorzitter, sommigen spreken van een belangrijk debat, een vals debat, een onnodig debat en anderen gaan zo ver te beweren dat alles reeds gezegd is. Na de toespraak van een zo eminente redenaar als collega Lallemant zou ik kunnen zeggen: « Tout est dit et je me rassieds. » Zoals in sommige rechtszalen zou deze geplogenheid ook in de Senaat voor velen een geruststelling zijn. Hoewel ik me grotendeels kan aansluiten bij de toespraak van collega Lallemant wil ik toch nog enkele andere facetten van het probleem belichten.

In het hervormingsproces van de Belgische Staat wordt de historische betekenis van de splitsing van het toenmalig nationale ministerie van Nationale Opvoeding in twee onderscheiden departementen voor Onderwijs door velen vergeten. Deze splitsing was de kiem van een ontwikkeling waarvan het verloop op dat ogenblik onmogelijk kon worden voorzien. Deze evolutie heeft geleid van de oprichting van de cultuurraden naar de oprichting van de gewestraden, naar het overhevelen van steeds meer bevoegdheden om de eigenlijke hervorming van de instellingen steeds verder achteruit te schuiven.

Heeft men niet altijd beweerd, mijnheer de Eerste minister, dat u in deze zaal op de grootste weerstand tegen de hervorming van de instellingen zou stuiten? Een cartoonist illustreerde dit met de uitspraak: « Wie denkt eraan de Senaat te hervormen, wanneer hij deze zaal gezien heeft? »

Het zijn niet de Vlaamse socialisten die de verantwoordelijkheid nemen voor diegenen die de werkzaamheden voor de derde fase op de helling hebben gezet. Indien de derde fase daadwerkelijk was uitgewerkt, zouden we eenvoudiger formules hebben kunnen uitwerken. Voor de drie punten die op dat ogenblik nog ter discussie lagen, zouden we oplossingen hebben kunnen vinden en we zouden de derde fase zonder bijkomende complicaties hebben kunnen uitvoeren. De werkzaamheden waren zeer ver gevorderd en tijdens de uren lange debatten in de gemengde commissies werden de lijnen van een consensus uitgetekend. Onder die Regering bestond er wel een tweederde meerderheid voor de derde fase, maar blijkbaar ontbrak het toentertijd aan de politieke wil voor de uitvoering ervan.

We werden gedwongen het probleem opnieuw te bestuderen en denkwerk te verrichten over de grenzen tussen meerderheid en oppositie heen. Al kan dan niet op alle vlakken medewerking van de oppositie worden verwacht, toch heeft dit fenomeen mij verheugd. Een uitloper van het overleg tussen Kamer en Senaat werd hernomen in de dialoog van Gemeenschap tot Gemeenschap en gaf aanleiding tot het voorstel van collega Schiltz met betrekking tot de internationale verdragen. Tijdens de bespreking van dit grondwetsartikel werd over de grenzen tussen meerderheid en oppositie heen constructief naar een consensus toegewerkt omdat deze materie eenieder aanbelangt.

De heer De Croo. — Als het goed is, doen wij mee.

De heer Seeuws. — Dat moeten we nog zien, mijnheer De Croo!

De heer Arts. — Mijnheer De Croo, het is goed en toch doet u niet mee.

De heer Erdman. — In de verdere besprekingen heb ik deze samenwerking niet meer teruggevonden. Mijnheer De Croo, u beweert dat het niet goed is en dat u daarom niet meedoet. Dit argument wil ik direct ontkrachten.

De heer De Croo. — Sommige zaken zijn goed en daaraan doen wij mee.

De heer Erdman. — Mijnheer De Croo, in de eerste plaats doe ik opmerken dat uw partij ten opzichte van het grote publiek een houding aanneemt die op zijn minst misleidend te noemen is. U doet alsof u in een klas binnenkomt en de spons veegt over wat op

het bord staat om daarna alles te hertekenen. U doet alsof voor u een wit papier ligt en alsof u geen rekening moet houden met bestaande toestanden, gevoeligheden en constructies. U doet alsof alles met een penntrek van uw voorzitter kan worden veranderd.

De heer De Croo. — U merkt waar wij nu staan!

De heer Erdman. — U doet alsof de bevolking iets nieuws zal worden aangeboden en alsof het « heilig huisje » van de burger ineens zal worden gebouwd, een huis waarin eenieder zijn gedachtengoed terugvindt en waarin eenieder gelukkig zal worden, en dit geleid door het manifest van uw partij, mijnheer De Croo.

De heer De Croo. — U voelt zich verveeld.

De heer Erdman. — Neen, u voelt zich verveeld omdat u niet wilt en niet kunt toegeven dat de krachtlijnen van dit akkoord ook door de bevolking worden aanvaard.

De heer De Roo. — U wilt het niet toegeven, mijnheer De Croo.

De heer De Croo. — Wij zullen zien bij de volgende verkiezingen.

De heer Erdman. — Uw polemieken, uw inspanningen en uw geroep passen beter in de Kamer dan in de Senaat. Misschien vormden zij wel wel de eerste aanleiding tot de hervorming van de Senaat ...

Ondanks uw geroep bent u er tot op heden niet in geslaagd om bij de bevolking een reactie los te weken die een duidelijk signaal zou zijn voor de politieke klasse, waarover u toch zo graag spreekt.

De heer De Croo. — Vraag het aan de bevolking.

De heer Erdman. — Collega Lallemant heeft een aantal onderwerpen opgesomd waarmee eenieder — ook u — inherent akkoord moet gaan. De rechtstreekse verkiezing van de Raden wordt door niemand betwist.

De heer De Croo. — Dat heb ik ook niet gezegd.

De heer Erdman. — Ook de consequentie hiervan wordt door niemand betwist.

Belangrijk voor ons is het feit dat het politiek personeel niet zal toenemen, maar integendeel, zal afslanken, rekening houdend echter met het creëren van nieuwe Raden. Hiermee gaat de bevolking akkoord. De bevolking is het ook eens met het overhevelen van bepaalde bevoegdheden om ze coherenter te maken en om de burger, waarover u toch zo bekommerd bent, de weg naar de verantwoordelijken gemakkelijker te doen vinden. Ook met de regeling met betrekking tot de onderlinge verhouding tussen de Gemeenschappen is de bevolking het eens.

Mijnheer de Eerste minister, het spijt mij dat andere donkere volken boven uw hoofd hangen op de vooravond van het mogelijk succes van het Sint-Michielsakkoord. De echo's in de pers met betrekking tot de economische groei dragen beslist niet bij tot uw nachtrust.

Waarom is de bevolking het met deze materies eens? Omdat ze meer dan ooit bekommerd is om de economische toestand, de tewerkstelling, de recessie en de opvang van de economische weerslag. Die problemen zijn echter alleen maar op te lossen wanneer de communautaire rust in ons land kan worden bereikt.

De heer De Croo. — Dat is de oude truc.

De heer Erdman. — Neen, mijnheer De Croo, dat is niet de oude truc, maar wel de realiteit. Die vrede kon echter tot nu toe niet worden bereikt, juist omdat het werk nog niet af was.

De heer De Croo. — Dat is een loos argument.

De heer Erdman. — Dit is het argument, maar u kunt er niet tegen dat ik dat zeg, want ook u bent zich ervan bewust dat die communautaire rust moet worden bereikt. Ik had indicies dat sommigen in uw partij eraan dachten hierop in te spelen. Sommigen, waartoe ik u niet reken, mijnheer De Croo, zijn inderdaad gediend met de voortdurende rivaliteit tussen de Gemeenschappen. Hun hele programma is daarop gebouwd. Wees voorzichtig en laat deze kans niet voorbijgaan. Andere problemen staan immers voor de deur. Anderen hebben reeds aangekondigd wat zij van plan zijn, indien deze hervorming niet slaagt. Geef hun toch niet de vrijkaart om op dat veld los weg te spelen. Dit is immers veel gevaarlijker dan dat wat u in uw spelerei bij de benadering van de politiek beoogt.

De heer De Croo. — Ik heb steeds gezegd dat men moet kiezen tussen Dehaene en de chaos. Nu hebt u Dehaene en de chaos.

De heer Erdman. — Uw woordspelingen zijn geen antwoord op de realiteit, mijnheer De Croo. Het zijn alleen maar woordspelingen.

De heer De Croo. — Het zijn geen woordspelingen. Nu is er de chaos.

De heer De Roo. — Wij weten allen dat de heer De Croo het niet zo bedoelt maar dat hij dit zegt in opdracht van zijn voorzitter.

De heer Dierickx. — Indien u met zoveel overtuiging en stelligheid kunt zeggen wat de bevolking wil, waarom vraagt u dan niet de mening van de bevolking. Waarom wijst u dan het referendum af? (*Applaus en samenspraak.*)

De heer Erdman. — Wie zegde er onlangs dat men de Kamer moest afschaffen en de Senaat tot Kamer moest verheffen? Ik heb de indruk dat sommigen hier reeds de geplogenheden van de Kamer hebben overgenomen.

De heer Arts. — Dat zijn oud-kamerleden.

De heer Erdman. — Laten we nog even verder praten in de sereniteit van de Senaat.

De heer De Croo. — U bent gechoqueerd.

De heer Erdman. — Ik ben niet gechoqueerd. Ik houd van geroep in een debat. Dat weet u. Dit stoort mij niet. Ik zal te gepasten tijde hierop ook antwoorden.

Mijnheer Dierickx, wij nemen als Vlaamse socialistische verantwoordelijkheid in dit debat. De Vlaamse socialistische hebben hun positie ter zake duidelijk gemaakt. De heer De Croo onderstreepte daarnet nog dat de tien punten die wij in het Vlaams regeerakkoord hebben onderschreven, grosso modo in het Sint-Michielsakkoord weer te vinden zijn. Wij hebben inderdaad aangevaard af te wijken van onze prioriteiten inzake werkgelegenheid en economische wederopbouw, die wij ook in Vlaanderen vooropstellen. Wij hebben aangevaard dat de staatshervorming nu eerst moet worden afgehandeld, want dit is een *conditio sine qua non* om aan die andere problemen een oplossing te geven.

De heer De Croo kan misschien wel zeggen dat dit een truc is of een drogreden, dat wij hierdoor het debat ontwijken. Het huis, waarover de heer De Roo daarstraks sprak, moet echter worden afgewerkt. De meiboom moet worden geplant en daarna moet het dak worden gelegd, zodat het niet binnenregent. Wij moeten in ons land pogen een consensus te bereiken, waardoor het mogelijk wordt voor alle burgers over de grenzen heen een levenswaardig bestaan te verzekeren. (*Applaus.*)

M. le Président. — La parole est à M. Wintgens.

M. Wintgens. — Monsieur le Président, « un Etat qui n'a pas les moyens d'effectuer des changements n'a pas les moyens de se maintenir ». Cette citation d'Edmund Burke, écrivain et orateur libéral anglais du XVIIIe siècle, tirée de ses réflexions sur la Révolution française de 1789, vaut certainement pour l'Etat belge.

En proclamant aujourd'hui, dans l'article 1er de la Constitution, que la Belgique est un Etat fédéral, on parachève un processus de réformes institutionnelles entrepris il y a plus de vingt ans afin de rencontrer les revendications autonomistes tant des Flamands que des Wallons: au nord, sur le terrain linguistique et culturel, au sud dans les matières socio-économiques. Ainsi ont été créées, en 1970, des Communautés et des Régions dont les institutions et compétences se sont développées au cours des réformes institutionnelles de 1980 et de 1988-1989.

Les Accords de la Saint-Michel viennent donc chapeauter une construction nouvelle qu'il est grand temps de faire aboutir. Ils constituent à cet égard un savant compromis de sept partis flamands et francophones représentant plus de deux tiers de la population.

D'emblée il m'est agréable de féliciter les négociateurs, globalement, pour leur pugnacité et leur créativité.

M. De Croo. — On est vite content!

M. Wintgens. — Ce sera ma réponse aux sermons de M. de Donnée: aurait-il pu lui-même faire autant, et même mieux encore, pour atteindre la majorité nécessaire et indispensable des deux tiers? La réponse est trop évidente pour y insister.

La nouvelle Belgique fédérale issue desdits accords révèle, comme tous les Etats fédéraux, un caractère *sui generis*. L'asymétrie des institutions entre le nord et le sud ainsi que le futur Sénat fédéral en témoignent bien.

Mais les caractéristiques fondamentales de l'Etat fédéral se retrouvent sans conteste, dans les nouvelles structures de notre Etat, parachevées par les réformes en cours.

L'autonomie des entités fédérées est approfondie, et ce principalement à deux titres. L'élection directe des conseillers communautaires et régionaux clarifie les responsabilités politiques et les intérêts défendus par chacun. En outre, de nouvelles compétences sont attribuées aux Communautés et aux Régions, ou réaménagées entre elles et la fédération. Ces nouvelles compétences concernent particulièrement le domaine des relations internationales, du commerce extérieur, de l'agriculture, de l'environnement, de la politique scientifique, ou encore la législation organique relative aux CPAS et aux intercommunales. Une compétence particulière et importante est réservée aux Communautés flamande et francophone et à la Région wallonne: celle de s'auto-organiser.

La deuxième caractéristique de l'Etat fédéral est la participation des entités fédérées à l'élaboration du droit fédéral.

En Belgique comme dans les autres Etats fédéraux, le Sénat est appelé à jouer ce rôle. La représentation communautaire y est assurée par des élus directs dans deux circonscriptions électorales, l'une francophone, l'autre flamande, mais aussi par une surreprésentation des sénateurs désignés par leur Communauté.

Le compromis réside en ce que la composition globale du Sénat reste proportionnelle à la population, et que ses compétences concernent principalement les règles fédérales susceptibles de déterminer l'autonomie des Communautés et des Régions.

Les réformes en cours ont fait l'objet de deux objections majeures qui constituent pourtant à mes yeux un compromis honorable pour tous.

Certains voient dans les accords le sacrifice de la Communauté française. C'est vrai que les Régions — qui ont une assise territoriale — ont été privilégiées. Mais la solidarité entre les francophones de Bruxelles et de Wallonie est assurée par un décloisonnement budgétaire et institutionnel propre à promouvoir une collaboration entre eux sur une base volontaire. Ainsi, la fusion de droit politiquement devenue impossible dans le sud du pays est remplacée par une fusion de fait permettant d'organiser la solidarité francophone.

La deuxième objection principale consiste dans la crainte que lesdits accords constitueraient l'antichambre du séparatisme.

A vrai dire, l'antichambre du séparatisme réside plus dans un état d'esprit que dans des institutions dont la perfection technique ne peut endiguer la volonté d'un peuple.

Les propos confédéralistes, et donc séparatistes, ne sont pas nouveaux en Belgique, tant au nord qu'au sud du pays, et j'en citerai des exemples dans ma prochaine intervention.

Le pari du PSC est le suivant: il était selon nous plus risqué de ne pas parachever une réforme institutionnelle commencée vingt ans plus tôt que d'en rester au statu quo. La nouvelle structure fédérale nous donne une chance d'harmoniser la diversité dans l'union.

La détermination du PSC est de profiter de la nouvelle stabilité institutionnelle afin de pouvoir s'investir au maximum dans les grands enjeux de la société aujourd'hui et de demain, afin de faire face avec le maximum d'atouts à la crise économique mondiale actuelle et à son corollaire dramatique au niveau de l'emploi. C'est le vœu de toutes nos populations du nord, du centre, de l'est et du sud.

Si certains devaient profiter de cette réforme parachevée pour demander plus, pour aller plus loin et donc dépasser, trahir même, la loyauté fédérale, ils ne nous trouveront pas disponibles.

Mais n'anticipons pas. Des tâches plus contraignantes, plus urgentes mais plus exaltantes parce que plus importantes pour nos concitoyens nous attendent.

Une vie commune de cent soixante-deux années, avec tout ce que cela a comporté, qui nous a permis d'atteindre un niveau de vie parmi les plus hauts de l'histoire, à ce jour, mérite égards et considération.

Parions, au contraire, que l'élargissement de l'autonomie des Communautés et des Régions diminuera, apaisera les tensions communautaires. Soyons déterminés à faire en sorte que les nouvelles institutions contribuent à promouvoir la coopération entre nous et un regain pour l'intérêt fédéral.

L'Europe, à laquelle nous aspirons à une très large majorité, restera celle des Etats, très longtemps encore. *(Applaudissements.)*

M. le Président. — La parole est à M. Daras.

M. Daras. — Monsieur le Président, j'ai assez longuement réfléchi à ce que j'allais dire ce matin. Quand on négocie difficilement depuis près d'un an, il n'est pas facile de résumer la situation alors que l'on ne dispose que d'une dizaine de minutes. C'est d'autant moins facile lorsqu'on prend en considération tout ce qui se dit sur cette réforme. On entend en effet des propos contradictoires sur la portée réelle de la réforme que nous allons vraiment mettre en œuvre, maintenant que les accords sont conclus.

Pour certains, c'est un moment historique, pour d'autres c'est une catastrophe improvisée, mais il est vrai qu'une catastrophe peut être historique; pour certains c'est quasiment un stade final, ce que je souhaite, pour d'autres c'est une étape importante; pour les uns, c'est la voie royale vers le séparatisme, pour les autres c'est le rempart au séparatisme.

L'opinion publique mythique que l'on invoque à tout moment, que l'on fabrique même, est, paraît-il, désespérée; elle se sent négligée; elle est indifférente, elle est opposée à la réforme.

Aux dires de certains, cette réforme aurait été concoctée lors de caucus secrets dans des châteaux hantés par les fantômes des erreurs du passé, lors de folles nuits d'orgies de pizzas! Il a également été dit que les partis de la majorité ou les écologistes auraient vendu l'avenir du pays pour quelques millions de bouteilles sales ...

Je voudrais essayer de remettre les pendules à l'heure, me trouvant ici, comme parti d'opposition, dans le même camp que la majorité gouvernementale, ce qui n'est pas toujours une situation très confortable.

L'attitude des Verts a depuis plusieurs années été considérée comme une démarche d'opposition constructive, appellation qui peut, à la limite, devenir un slogan, j'en suis bien conscient.

Dans le cadre des accords qui nous occupent aujourd'hui, je préfère tout simplement parler d'une majorité parlementaire. Je considère que, dans un cadre donné, sur un programme déterminé, les Verts appartiennent à une majorité parlementaire plus

large que la majorité gouvernementale. C'est en participant à une majorité parlementaire qu'ils doivent concevoir leur rôle aujourd'hui.

Après avoir écouté les considérations émises sur le processus ayant abouti à ce projet de réforme, je suis très étonné de constater que ceux qui, voici quelques années, critiquaient le plus le manque de pouvoir du Parlement, les directives de vote au sein des partis — qu'ils soient de la majorité ou de l'opposition — et la stérilité du débat parlementaire persistent dans leurs critiques aujourd'hui, alors que des changements importants interviennent et que des partis modifient leur attitude.

Bien sûr, dans un premier temps, ces accords n'ont pas été élaborés au sein du Parlement. Cependant, c'est bien ici qu'ils sont discutés et qu'ils devront être adoptés, d'où l'importance du pouvoir du Parlement qui dépasse celui de la majorité gouvernementale.

Selon moi, des majorités parlementaires plus larges que la majorité gouvernementale doivent pouvoir se constituer sur des questions essentielles: c'est important pour l'avenir de notre démocratie parlementaire, laquelle est encore imparfaite, certes.

C'est de cette façon que les Verts ont voulu considérer la situation. La constitution de la majorité parlementaire s'est révélée difficile et elle a dû se faire sur un menu précis. Mais pour tout ce qui concerne les autres matières, nous restons dans l'opposition, bien entendu. Nous sommes conscients qu'en participant à une majorité sur la réforme de l'Etat, nous favorisons la survie de la majorité gouvernementale. Cela nous a d'ailleurs été reproché. Cependant, il est des moments où il faut faire le point, la balance des avantages politiques et des inconvénients qu'engendrerait une grave crise politique. Nous avons évalué les risques que présenterait cette deuxième éventualité, notamment en ce qui concerne de nouvelles élections. Les écologistes ne sont pas inquiets pour eux-mêmes, car les sondages leur sont favorables. Cependant, la montée des extrémismes et l'atomisation plus importante encore du paysage politique en Flandre nous ont engagés à prendre nos responsabilités en conséquence. Une fois de plus, certains nous l'ont reproché mais peut-être n'ont-ils pas encore compris qu'il devenait urgent de décider. Ecolo voudrait donc voir certains problèmes réglés avant la prochaine législature.

J'en viens à présent au chapitre de l'institutionnel. Je m'occupe de questions relatives à ce domaine depuis à peu près un an et après avoir siégé pendant onze ans au Parlement, je puis dire que l'institutionnel n'est pas ma tasse de thé, mais plutôt mon chemin de croix.

Lors des négociations, notre objectif portait sur une stabilisation des institutions. Je ne sais s'il pourra être atteint mais ce que je puis dire, c'est que la réforme actuelle permet d'aller dans ce sens. La réforme est donc un outil mais, comme d'autres intervenants l'ont déjà souligné, les résultats dépendront de l'usage qui en sera fait. En effet, n'importe quel outil, aussi bon soit-il, peut être détourné de son usage initial. De plus, ces accords ne nous mettent pas définitivement à l'abri de tout risque de séparatisme; nous n'avons aucune garantie en la matière. En outre, à l'avenir, une majorité des deux tiers ne sera peut-être plus nécessaire pour des réformes importantes. De ce fait, le recours aux écologistes ne sera sans doute plus indispensable pour former une majorité. Mais, en tout cas, quelle que soit notre position, nous souhaitons qu'un temps d'arrêt important soit marqué au niveau des réformes institutionnelles de ce pays.

Depuis trop longtemps, en effet, les palinodies des réformes institutionnelles ont servi d'écran de fumée à un certain nombre de problèmes qui ont été enfouis dans le paquet institutionnel en jouant sur les compétences ou transferts entre Régions. Qui, au sein de cette assemblée, pourrait penser que l'avenir de notre sécurité sociale, problème important, dépend du transfert éventuel de quelques milliards d'une Communauté vers une autre? Le problème général peut être résolu si nous le prenons à bras le corps, là où il existe. Tout dépendra donc de l'usage que nous ferons des outils mis en place aujourd'hui.

Les citoyens en jugeront tôt ou tard; je parle bien des citoyens et non de cette opinion publique mythique utilisée par certains politiciens à leur avantage.

Nous avons défendu, vous le savez, le principe de la consultation populaire a posteriori sur cette réforme, un peu dans l'esprit du référendum abrogatif. Aux yeux de certains, cette attitude paraît stupide. Or, d'autres pays utilisent cette procédure qui leur apparaît comme étant tout à fait légitime. Cette consultation n'aura vraisemblablement pas lieu, faute de recueillir une majorité, mais, quoi qu'il en soit, le citoyen s'exprimera, au plus tard lors des prochaines élections.

Je n'évoquerai pas tous les aspects financiers de la réforme. Je n'ai même plus envie de répondre aux bobards répandus sur le lien entre ces quelques millions de bouteilles sales et le dépeçage d'un pays. C'est ridicule! Les négociations portant sur les écotaxes ont été laborieuses parce qu'elles touchaient une série de problèmes économiques très délicats et que, pour la première fois, un mécanisme de ce genre était mis sur pied. L'accord sur ce point est, vu ces difficultés, intervenu en dernier lieu. En ce qui concerne la réforme de l'Etat, le Conseil fédéral d'Ecolo avait donné son accord presque unanime — un accord global n'existait pas encore, je le concède — avant que celui portant sur les écotaxes ne soit dégagé.

Je pense qu'il ne faut pas, à cette tribune, essayer de tirer la couverture vers tel ou tel parti en disant que le programme du CVP ou du PS ou d'Ecolo ou encore du SP est réalisé. Nous avons cherché un compromis honnête et honorable. Je dois cependant dire que les écologistes avaient un avantage: ils discutent ensemble depuis longtemps. En 1991 déjà, ils avaient remis des propositions communes en ce qui concerne la réforme de l'Etat et des assemblées ainsi que l'élection directe.

M. Dierickx. — C'était en 1987.

M. Daras. — Je pense notamment à la commission mixte où nous avons adopté officiellement une position commune. A ce point de vue, nous disposons donc d'un avantage. Il n'est dès lors pas étonnant que cette réforme ait été adoptée avec une aussi large majorité par notre parti car elle est très proche de cette position commune.

Nous sommes donc largement satisfaits par cet accord: les quelques points de divergence ne nous paraissent pas suffisamment importants ni porteurs d'effets pervers pour justifier notre réserve.

Bien sûr, tout n'est pas également enthousiasmant dans ces accords — personne ne peut prétendre être entièrement satisfait — mais nous y avons souscrit, notre démocratie interne a donné son approbation et nous les approuverons donc au Parlement.

Je me sens parfois insulté par l'attitude de certains qui tentent encore aujourd'hui de nous titiller sur l'un ou l'autre point qui devrait nous déplaire, dans l'espoir de nous faire changer d'avis. Il faut que chacun sache que nous respectons la parole donnée. Que ce soit clair pour l'avenir. Nous tiendrons nos engagements sauf si d'autres devaient trahir leur parole, mais dans ce cas, tout le monde sait que tout est automatiquement remis en question.

Notre espoir est que, d'ici deux ou trois mois, quand toute cette réforme sera adoptée — nous verrons à quel rythme la Chambre consent à progresser dans la part qui lui est dévolue — nous pourrions nous attaquer vraiment à d'autres problèmes qui concernent beaucoup plus directement les citoyens. Si, dans quelques mois, ceux-ci sentent et comprennent que l'accord institutionnel d'aujourd'hui permet de mieux aborder les autres problèmes qui les touchent dans leur vie quotidienne, alors ils ne se laisseront plus impressionner par les slogans faciles de certains.

Si nous pratiquons de la sorte, je pense que les citoyens comprendront que notre travail a été accompli dans l'intérêt général. (Applaudissements.)

M. le Président. — Je signale à l'assemblée que le Premier ministre prendra la parole dans le débat général de ce matin.

Ik deel u mee dat de Eerste minister het woord in het algemene debat van deze morgen zal nemen.

Het woord is aan de heer Schiltz.

De heer Schiltz. — Mijnheer de Voorzitter, in dit positiepalend debat zal ik namens mijn fractie vier beschouwingen ontwikkelen en een conclusie.

Mijn eerste beschouwing sluit aan bij wat collega De Roo heeft gezegd. Waar men ook staat, men kan er niet onderuit dat dit een belangrijk moment is in onze geschiedenis. De besprekingen die wij hebben aangevat, zullen indien ze met succes bekroond worden, een belangrijk evenement zijn in de Belgische geschiedenis. Deze Staat is in zijn 160 jaar lange bestaan geconfronteerd geweest met drie fundamentele conflicten.

Ten eerste was er het levensbeschouwelijke conflict gelovigen-niet-gelovigen dat wij hebben weten op te vangen, zij het vaak met grote budgettaire inspanningen, maar dat thans geen existentieel conflict meer vormt.

Ten tweede hebben wij een sociaal conflict gekend en dat bestaat vanzelfsprekend nog, maar wij zijn erin geslaagd in consensus een welvaartstaat op te bouwen, ook met budgettaire inspanningen in de komende maanden en jaren zullen wij nog met het probleem geconfronteerd blijven, maar wij kunnen niet zeggen dat het van existentieel belang is voor het voortbestaan van de Staat.

Het derde conflict betreft de moeizame emancipatie van de Vlaamse meerderheid, maar sociologische minderheid, tegenover het Franstalig Belgisch establishment. De Nederlandse historicus Kossmann schildert in zijn monumentaal werk in twee delen *De Lage Landen 1780-1880* een breed fresco van het lot van Nederland en België voortgekomen uit de Bourgondische kreits van Karel V. Hij stelt dat het derde conflict voor het voortbestaan van onze Staat het meest existentiële was en nog is. De twee andere conflicten hadden onze buurstaten ook, maar het derde niet.

Twee wegen lagen open om dit conflict op te vangen. Ook in de Vlaamse beweging hebben zich twee keuzemogelijkheden afgetekend. De unitaristische conceptie, omvatte het valoriseren van de Vlaamse meerderheid in de centrale Staat met toepassing van het meerderheidsprincipe *one man one vote*. Daartegenover stond de federalistische conceptie van eenheid in verscheidenheid met zelfbestuur voor Vlaanderen en Wallonië. Sedert de jaren 70 heeft de federalistische conceptie de bovenhand gehaald en werd en wordt zij sprongsgewijze met vallen en opstaan verwezenlijkt.

De huidige voorstellen vormen in dit proces samen met de hervormingen van de vorige legislatuur een uitermate belangrijke etappe. De Senaat zal mij toestaan op dit moment met respect en pieteit hulde te brengen aan een van haar gewezen leden die met groot doorzicht en zeldzame politiek moed in juni 1958 het Parlement betrad met het federalisme als politiek concept, nadat hij reeds in 1952 een ontwerp van federale Grondwet had uitgewerkt, overigens samen met een aantal Waalse federalisten een soort dialoog van Gemeenschap tot Gemeenschap *avant la lettre*. Ik heb het hier over het studiecentrum Schreurs-Couvreux waarvan Frans Van der Elst — want dat is de man in kwestie — de secretaris en de spilfiguur was. Veertig jaar later wordt zijn basisidee verwezenlijkt.

Ik vraag mij zelfs af of ons land er geen baat bij zou hebben gehad sneller deze federalistische weg in te slaan, wat ons ongetwijfeld veel politieke moeilijkheden en ook veel miljarden zou hebben bespaard.

Een tweede beschouwing betreft de wijze waarop deze hervorming wordt verwezenlijkt, namelijk door een samenwerking van partijen uit meerderheid en oppositie. Dit is in onze politieke cultuur geen gemakkelijke formule. Er zijn in ons land niet veel voorbeelden van te vinden en de vergelijking met 1970 gaat maar gedeeltelijk op, vermits er toen voor de steun een belofte tot regeringsdeelname aan verbonden was, die nadien weliswaar niet is nagekomen.

Het niet-respecteren van het vorig regeerakkoord door de niet-uitvoering van de afgesproken derde fase, maakte het voor mijn partij bovendien bijzonder hachelijk om opnieuw verantwoordelijkheid op te nemen. Zij heeft dit toch gedaan omdat zij, ondanks het begrijpelijke wantrouwen van haar achterban, voorrang wilde geven aan de verwezenlijking van één van de meest essentiële onderdelen van haar programma, dat voor het hele land bovendien niet alleen onvermijdelijk, maar ook absoluut noodzakelijk is. Zij had gehoopt dit te kunnen doen in een geza-

melijk optreden van alle in aanmerking komende Vlaamse partijen en daarvoor heeft zij dan ook grote inspanningen geleverd. Wij betreuren en blijven betreuren dat de liberale politieke familie voorrang heeft gegeven aan het voortzetten van haar oppositie en niet aan deze zo noodzakelijke afronding van de staatshervorming.

Wil dit zeggen dat de VU-VVD deze hervorming perfect vindt? Geenszins. Zij bevat lang niet alles wat wij wensen, zo onder meer de aanpassing van het kiesarrondissement Halle-Vilvoorde aan de federale logica. Niet alles wat wel werd weerhouden beantwoordt volkomen aan onze opvattingen, zoals de samenstelling van de Senaat, die trouwens aan de heer Lallemand evenmin volledige voldoening schenkt, en de omschrijving van sommige bevoegdheden. De globale balans is voor ons federalisten echter ronduit positief. De meest fervente ijverars voor een Vlaams zelfbestuur hadden twintig jaar geleden niet durven dromen van de omvang en de diepgang van dit concrete zelfbestuur, dat een gestalte krijgt in de voorgestelde teksten als aanvulling op de hervormingen van 1988-1989.

Is deze hervorming de laatste en hebben wij nu de definitieve eindfase bereikt? Het verbaast mij telkens weer dat deze vraag animositeit oproept. Uiteraard moet het nieuwe systeem de kans krijgen om de proef van de toepassing te ondergaan, wat ongetwijfeld enige tijd zal vragen. Toch is mijn antwoord op de gestelde vraag fundamenteel neen. Ik zeg dit in alle sereniteit en zonder enige agressieve bedoeling. Deze hervorming zal zeker niet alle problemen oplossen en bovendien staat het leven nooit stil. Verschillende eminente Franstalige politici denken hier ten andere precies hetzelfde over. Alleen al de vraag stellen welke de wiselwerking zal zijn tussen de Europese integratie en onze interne staatskundige orde, of de vraag welke dynamiek zal uitgaan van de rechtstreeks verkozen Raden, volstaat om duidelijk te maken dat het onzinnig is te denken dat wij nu voor de eeuwigheid legiferen. *Aere perennius*. Dit mag ons echter niet weerhouden om vandaag te doen wat kan en moet worden gedaan.

Als vierde beschouwing wil ik enigszins het belang relativeren van de namen die men geeft aan de structuur van een plurinationale en a priori van een binationale Staat. De Duitstalige minderheid zal mij niet ten kwade duiden dat ik België hier als wezenlijk binationaal betitel. Of men nu het woord federaal of confederaal gebruikt heeft weinig belang. *What's in a name?* Een etikettenoorlog is overigens meestal weinig interessant en wordt allicht alleen in electorale periodes op podia en tribunes nuttig opgevoerd, maar heeft geen enkele zin voor wie de zaken objectief en intellectueel benadert. Wie zal ontkennen dat er vanaf 1970 in onze staatsvorm confederale elementen zijn ingevoerd?

Vanaf het ogenblik dat er Raden tot stand werden gebracht die decreten konden uitvaardigen met kracht van wet en zonder hiërarchie van normen, had men meteen een confederaal element in onze staatsvorm geïntroduceerd. Heeft iemand dat toen als iets onzinnelijks of onoorbaars beschouwd? Waarom ons dan nu tegen mekaar laten opjutten omwille van het gebruik van termen? Laat ons de hervorming in alle eerlijkheid nemen zoals ze is. Zij kan als zodanig echter alleen dan standhouden, wanneer alle componenten zonder één uitzondering en alle niveau's van bestuur een federale loyaliteit respecteren.

Ik onderstreep dat dit evenzeer geldt voor de relaties tussen enerzijds het federale Staatshoofd, de federale Regering en het federaal Parlement en anderzijds de Parlementen en de Regeringen van de deelstaten, want men is nogal eens geneigd de federale loyaliteit hoofdzakelijk te zien in de verhouding van de lidstaten tot het geheel. De federale loyaliteit is een tweerichtingsverkeer. Dat men dit goed beseft! Dit geldt vanzelfsprekend ook voor de relaties tussen de deelstaten onderling. Dat wil zeggen dat er in een dergelijke Staat een bestendige dialoog moet worden gevoerd tussen de componenten onderling en tussen de componenten en het geheel en dat in deze dialoog geen enkel gesprekstema taboe mag worden verklaard. Wanneer men in een huwelijk, in een vennootschap, in een samenwerkingsverband van welke aard dan ook zegt dat bepaalde zaken niet mogen worden uitgesproken, betekent dat op termijn het doodvonnis van die samenwerking. De ogen sluiten of sommige termen schrappen uit het vocabularium heeft nog nooit een wezenlijk probleem opgelost. Inzake de rela-

ties tussen de deelstaten, wil ik nogmaals in volle sereniteit, maar wel even duidelijk, zeggen wat naar onze mening essentieel is voor dit federale evenwicht.

Ten eerste moet op federaal niveau de besluitvorming in essentiële zaken gebeuren op een tweeledige basis. Vlaanderen kan en zal nooit accepteren dat de Vlaamse meerderheid uiteindelijk in een minderheid zou kunnen worden veranderd door een drieledige besluitvorming in Kamer, Senaat of een andere federaal beslissingsorgaan. Overigens zal Wallonië evenmin gediend zijn met een systeem waarin iemand op de wip kan gaan zitten.

Ten tweede is het noodzakelijk dat de territoriale onschendbaarheid van de deelstaten en het beginsel van de niet-inmenging in elkaars aangelegenheden op elkaars grondgebied worden gerespecteerd. Collega's, dit zijn eeuwenoude beginselen van goed nabuurschap. Dit geldt in de privé-sector, tussen Staten, tussen steden en gemeenten. Het is een eeuwenoude wet van het leven dat men elkaars erf moet respecteren en dat men zich niet mengt in het huishouden van de andere. Ik heb steeds de discussie over het zogenaamde « *droit du sol* » of « *droit des personnes* » een inhoudsloze discussie gevonden, want het bestaan van grenzen en het respecteren van elkaars erf betekent vanzelfsprekend niet dat men het recht van de individuen niet zou respecteren. Wanneer dit beginsel van niet-inmenging wordt gerespecteerd, kunnen de deelstaten in de toekomst op een meer ontspannen wijze de toepassing van de in onze Grondwet bijzondere en andere wetten ingeschreven, waarborgen ten behoeve van degenen die individueel één van de autochtone taal- en cultuurtraditie afwijkende gedragswijze menen te moeten aanhouden.

Ten derde veronderstelt een federaal of confederaal samenwerkingsmodel solidariteit. Ik zeg dus wel duidelijk, opdat men ons niet verkeerd zou begrijpen, dat voor ons zowel federale als confederale modellen essentieel solidariteit in zich houden, zowel tussen individuen als tussen deelstaten, maar ook respect voor elkaars rechtmatige belangen. De twee moeten hand in hand gaan. Zulks veronderstelt evenwel dat deze solidariteit gekend is. Goede rekeningen maken goede burens. Het kan niet zijn dat de cijfers die betrekking hebben op welke solidariteit dan ook borgen zouden worden gehouden, als waren ze staatsgeheim. Wij kennen in onze politieke cultuur geen staatsgeheimen meer. Wij hebben zelfs de geheime clausules van verdragen uit ons wettelijke arsenaal geschrapt.

Het verborgen houden van cijfers voedt inderdaad het wantrouwen en ondergraaft de samenhang van het systeem.

Welbegrepen solidariteit moet bovendien redelijk blijven, zoniet is zij eveneens zelfvernietigend. De toepassing van om het even welk solidariteitsmechanisme mag niet tot gevolg hebben dat de inkomensverhoudingen tussen gever en ontvanger worden omgekeerd. Onze partij verbindt haar steun voor de staatshervorming aan de realisatie van een reeks maatregelen die duidelijk moeten aantonen dat de meerderheid zich bewust is van het probleem en dat er iets aan wordt gedaan.

Naast solidariteit moet er ook respect bestaan voor elkaars rechtmatige belangen in de uitoefening van het zelfbestuur. Wij kunnen geen jurisprudentiële instantie inroepen ter beslechting van belangenconflicten. Zij moeten in het kader van de federale loyaliteit worden uitgepraat op een diplomatische en evenwichtige wijze. In dit opzicht heeft Vlaanderen het moeilijk met de wijze waarop de voor Vlaanderen uitermate belangrijke waterverdragen worden besproken met Wallonië. Ik spreek de hoop uit dat de goedkeuring van de onderhavige teksten ertoe zullen leiden dat dit dossier in het kader van de federale loyaliteit eindelijk wordt gedeblokkeerd.

Ten vierde en ten slotte vereist een federaal evenwicht in België ook een evenwicht in de federale hoofdstad Brussel. Zoals de Franstalige minderheid in België een evenwaardige machtspartner is op het federale vlak, zo moet de Vlaamse minderheid in Brussel een evenwaardige machtspartner zijn in het hoofdstedelijk gebied en in de samenstellende delen ervan.

Mits het eerbiedigen van deze vier beginselen kan de huidige hervorming de basis vormen van een meer stabiel, meer harmonisch naast elkaar bestaan van Vlamingen en Walen, tot groter nut van de bevolking en met het oog op een betere integratie in Europa. In deze geest zullen de Vlaamse vrije democraten de voorgestelde hervorming steunen en goedkeuren. (*Applaus.*)

De Voorzitter. — Het woord is aan de heer Lozie.

De heer Lozie. — Mijnheer de Voorzitter, alle partijen zijn ervan overtuigd dat ons land dringend een nieuwe fase in de staatshervorming nodig heeft. Deze Regering beschikt niet over een tweederde meerderheid en moet dus bij de oppositie steun vinden. Alleen de liberale en de groene families konden aan weerszijden van de taalgrens steun geven. De liberalen weigerden elke constructieve medewerking en zijn bovendien onderling totaal verdeeld over de inhoud van de hervorming. Zij kozen dus voor het klassieke politieke spelletje van steriel oppositie voeren. De groenen opteren voor een andere politieke ethiek. Goede voorstellen verdienen onze steun. Vanuit de oppositie proberen wij steeds constructief mee te werken. Dat wij uiteindelijk met zeven partijen tot een akkoord kwamen, is het resultaat van politieke verantwoordelijkheidszin. Dit is een veel beter antwoord op 24 november 1991 dan make-up-operaties, media-shows en koopjesjacht op politieke overlopers.

Het is algemeen geweten dat wij, groenen, niet gelukkig zijn met het concrete federalisme dat men in ons land aan het uitbouwen is. De kritiek die wij hadden bij de vorige fasen moeten wij ook vandaag handhaven. Het is echter een illusie te veronderstellen, zoals enkele demagogen van de VLD, dat men van voren af aan opnieuw kan beginnen. Een weg terug is er niet. Dan maar liefst een goede stap voorwaarts. Bij die stap worden toch enkele belangrijke problemen aangepakt.

Ik som er drie op. Eindelijk kunnen de Raden in ons land rechtstreeks worden verkozen, en wordt een taakverdeling ingevoerd tussen Kamer en Senaat. Het dubbel mandaat verdwijnt bijna volledig. De Franse Gemeenschap kende zware financiële problemen, die aanleiding gaven tot terecht sociale onrust. Deze hervorming probeert ook daarvoor een uitkomst te bieden. Een aantal overheidsstaken worden beter verdeeld over de verschillende politieke niveaus. Milieubevoegdheden, verdragsrecht en landbouw werden bijvoorbeeld beter geregeld.

Ik ga nu even in op de ecotaks. Iedereen is het met ons eens dat de milieuproblemen in de wereld en ook in ons land, zeer groot zijn. Nu reeds worden allerlei zogenaamde milieubelastingen ingevoerd, die geen rekening houden met de draagkracht van de betrokkenen noch met het milieubewuste gedrag van de burger en die geen invloed hebben op de oorzaak van de afvalstroom. In feite mogen de economische krachten voor eigen profijt goederen en diensten produceren en verkopen, terwijl ze de lasten, zeker de afvallasten, afschuiven op de gemeenschap. Belasting betalen doen zij echter niet of zeer weinig.

Afval werd eerst beschouwd als een overheidsprobleem, maar wordt nu geleidelijk een economisch produkt waarmee snel geld kan worden verdiend. Afval moest dan eigenlijk niet meer worden voorkomen. Met die evoluties, dat winstbejag, willen we breken, onder meer via de ecotaks. Daarvoor hebben we echter de staatshervorming nodig. Ik wil het onze liberale collega's nog eens uitleggen. Fiscale middelen gebruiken om een milieubeleid te voeren, vraagt een aanpassing van de financieringswet en dus een bijzondere meerderheid. Met de grondwetsherziening en de herziening van de financieringswet ontstaat de ecotaks als een nieuw en goed omschreven beleidsinstrument. Elke Regering kan dit middel nu aanwenden om een milieubeleid te voeren, niet als ultiem middel, maar naast tal van andere middelen.

De gewone wet op de ecotaks test het instrument ook op het terrein uit. Een opvolgingscommissie van onafhankelijke specialisten zal die invoering evalueren en begeleiden. Het Parlement zal dus te allen tijde kunnen bijsturen. Wij groenen hebben immers respect voor het Parlement. Wetten moeten voortdurend kunnen worden verbeterd, echter niet op basis van politieke of electorale opportuniteit, maar op basis van beleidskeuzes. Wetenschappers, belangengroepen en betrokkenen kunnen en mogen het weggevend werk adviseren, maar de verkozenen van het volk dienen de wetgevende conclusies te trekken. De ecotaks is dus geen lokvogel om ons over de brug te krijgen. Wij hebben hem immers zelf uitgezet en wie zet nu voor zichzelf een lokvogel uit?

Onze steun vanuit de oppositie had inderdaad een prijs: een nieuw milieuinstrument, meer democratie en meer sociale rechtvaardigheid bij milieubelastingen. Wij zijn dan ook verheugd dat zeven partijen achter deze ecotaks kunnen staan. Wij stellen vast

dat anderen dit wel in hun programmabrochures schrijven, maar op de tribune om platte electorale redenen, hun eigen programmapunt bestrijden.

Een derde reeks bedenkingen gaat over de nog noodzakelijk federale bevoegdheden. Zolang een echt federaal Europa niet bestaat, zolang elementaire basisrechten als zinvol werk, minimum inkomen, ziekteverzekering in Europa niet zijn gegarandeerd, blijft een sociale zekerheid voor ons land noodzakelijk. De solidariteit wordt het best zo ruim mogelijk geregeld. Ook economische basisgegevens, zoals produktnormen en sociale lasten, regelt men best binnen de economische ruimte waartoe men behoort. Ons land heeft nog steeds nood aan een coherent economisch beleid. De staatshervorming geeft aan de federale Staat hiervoor nog voldoende instrumenten. Hetzelfde geldt voor de buitenlandse politiek en handel. Vooral de mensonterende wapenhandel moet op federaal niveau worden gecontroleerd. De wapenexport moet — liefst zo snel mogelijk — worden afgeschaft. Met de federale bevoegdheid voor de wapenlicenties kan de Regering beletten dat wapens worden verkocht omwille van plaatselijk industriële belangen. Wettelijk kan de Regering dus haar verantwoordelijkheid opnemen. De manier waarop zij dit doet, zint ons niet. Wij zullen haar hiervoor verder blijven aanklagen. Maar deze staatshervorming houdt de mogelijkheid in om daarvoor op federaal niveau de verantwoordelijkheid te blijven opnemen.

Tot slot nog enige beschouwingen over onze toekomst. De politieke actualiteit van de voorbije week illustreert met welke onverantwoorde lichtzinnigheid over de toekomst van dit land wordt gesproken en geschreven. Alsof splitsing van de sociale zekerheid en van de overheidsschuld, zelfs de splitsing van het land, ook maar enige oplossing zal brengen voor hen die met echte problemen zitten: werklozen, armen, zieken, bejaarden, vluchtelingen, enzovoort. Of dit land nog verder zal uiteenvallen, is onder meer afhankelijk van de drie volgende factoren.

Welke evolutie zal zich verder in Europa voltrekken? Zullen ook de sociale rechten van iedereen echt gegarandeerd worden in het Europa van de toekomst, dan kan wellicht deze federale bevoegdheid voor de sociale zekerheid worden overgedragen, niet naar een lager niveau, maar naar een hoger, waar wellicht betere solidariteitsmechanismen mogelijk zijn.

De heer Seeuws, ondervoorzitter, treedt als voorzitter op

Ons doel blijft uiteindelijk wereldsolidariteit.

De ervaring met de nieuwe instellingen en de nieuwe bevoegdheidsverdelingen vormt een tweede factor. Wanneer in de toekomst de democratie nog kan worden verbeterd, de solidariteit nog kan worden versterkt, dan staan wij open voor positieve suggesties. Maar bij ons moet men geen steun zoeken om het eigen belang te dienen.

De derde en wellicht belangrijkste factor is de wil tot samenleven. Elkeen leeft vanuit een eigen identiteit, een eigen historisch en cultureel verleden. Maar elkeen leeft ook tussen talloze anderen met elk ook een eigen identiteit. Meer en meer staat de bescherming van het eigen ik centraal. Het is ook opvallend dat vooral zij die het materieel goed hebben, zich het sterkst willen afsluiten van de anderen. Egoïsme wint het vandaag op de solidariteit. Velen beschouwen de andere eerder als een bedreiging voor zichzelf dan als een kans op een persoonlijke verrijking.

De heer Schiltz. — Ik mag toch aannemen dat u er niet van uitgaat dat het verdedigen van een collectieve culturele identiteit iets met egoïsme zou te maken hebben. Het gaat hier om een collectieve en dus een sociale dimensie.

De heer Lozie. — Daarmee ben ik het volledig eens. Daarom zeg ik dat elkeen een eigen identiteit heeft vanuit zijn cultureel verleden. Toch stel ik vast dat sommigen hun eigen ik en hun eigen rijkdom willen afschermen en daarvoor culturele argumenten misbruiken. Tegen die mentaliteit van het gecultiveerde egoïsme willen wij ons verzetten. Als die mentaliteit zich verder verspreidt, dan is ook dit land niet meer samen te houden. Wij wensen die mentaliteit om te buigen. De federale structuur is voor ons de aangewezen weg om samenleven in verscheidenheid te organiseren.

ren. Separatisme leidt onvermijdelijk tot verarming, materieel en cultureel, en tot confrontatie. Wij wijzen dat model dan ook resoluut af.

In de Vlaamse Raad hebben onze collega's zich reeds in dezelfde bewoordingen uitgesproken voor het federalisme als basisstructuur van ons land. Ik hoop dat we aan de andere zijde van de taalgrens gelijkaardige signalen mogen opvangen.

Toch is met deze staatshervorming het werk nog niet af. In het akkoord werd ook overeen gekomen nog enkele andere instrumenten voor meer democratie te verfijnen: als voorbeeld citeren we: openbaarheid van bestuur, de werking van de provincieraden. Ook hiervoor hebben wij, groenen, concrete voorstellen die wij dringend behandeld willen zien. Ook om die reden willen wij dat deze wetten tot hervorming van de instellingen zo snel mogelijk worden goedgekeurd. Als verkozenen van het volk willen wij immers onze taak ook echt waarmaken. Wij, ecologisten streven geen electoraal succes na, maar wensen het vertrouwen dat in ons werd gesteld, niet te beschamen. Wij dringen niet aan op verkiezingen in de hoop hier en daar enkele zetels bij te winnen en vervolgens aan een paar overlopers te verkopen. Politiek fatsoen betekent voor ons politieke eerlijkheid en verantwoordelijkheid. Het programma dat je aan de kiezer hebt voorgelegd, zo goed mogelijk uitvoeren. Onze steun aan de staatshervorming ligt dan ook volledig in die lijn. (Applaus.)

De Voorzitter. — Het woord is aan de heer Verreycken.

De heer Verreycken. — Mijnheer de Voorzitter, het is mijn overtuiging dat de vele schakels in de doorlopende staatshervorming onafwendbaar zullen leiden tot een Vlaamse staatsvorming. Dat kan mij enkel verheugen. Het is immers mijn oprechte overtuiging dat een volk — elk volk waar ook ter wereld — zich slechts ten volle kan ontplooiën in de eigen, onaantastbare, cultuurbedding: thuis. Het moet dan ook de betrachting zijn van nationalistische mandatarissen om de natie, de eigen Staat voor het vertegenwoordigde volk, met alle kracht na te streven. Indien die krachten separatisme betekenen, heb ik daartegen geen bezwaar. Alle argumenten die nu tegen het separatisme worden gehanteerd, werden veertig jaar geleden in identieke bewoordingen gebruikt tegen het federalisme dat nu wordt toegejuicht.

In het licht van dit streven zal het u niet verwonderen dat ik meen het «belgische» niveau te moeten afwijzen. Dit land, dat nooit het vaderland van de Vlamingen wilde zijn, heeft immers alle rechten verbeurd om Vlamingen te vertegenwoordigen, om Vlamingen te binden op intervolkse, Europese gespreksfora.

Het zal dan ook duidelijk zijn dat het Vlaams Blok deze remmende staatshervorming moet afkeuren, omdat hiermee enkel staatsbehoudende achterwaartse stappen worden gedaan. Deze staatshervorming is verworden tot de bestending van de Waalse belangen en de afremming van de Vlaamse ontvoogding.

De Voorzitter van de Vlaamse Executieve liet enkele dagen geleden een proefballonetje op. Hij wilde hiermee uittesten hoe de publieke opinie zou reageren op het plan «Vlaanderen 2002» dat in de maak is. Indien immers de staatshervorming de echte zin van het woord wil waarmaken, dan moet zij ook oog hebben voor de hervorming van het sociale zekerheidsstelsel. Zo meende althans een Vlaams politicus die zijn voorzitterstaak in de Vlaamse Executieve ernstig wil opnemen, maar zo hadden de gevestigde machten in dit land het niet begrepen. De snoodaard werd onmiddellijk op het bedreigde koninklijke matje geroepen. De «belgische» minister Claes, nog steeds wanhopig op zoek naar een baronstitel, meende daarop het «laken» naar zich toe te moeten trekken en tegelijk niet te moeten betreuren dat Walen nooit van hetzelfde «laken» een pak krijgen.

Wat bedoel ik? Tijdens de ontwikkeling van deze staatshervorming meende de heer Spitaels Vlaamse bedrijven te moeten «Walloniseren». Voor hem geen koninklijk matje. De heren Dehousse en Busquin wilden van Voeren een Vlaams Sarajevo maken. Voor hen geen koninklijk matje. De heer Moureaux dreigde met een institutionele atoombom, waardoor vandaag Waalse wapens de hele wereld blijven rondgaan, terwijl Vlaamse bedrijven elke uitvoervergunning wordt geweigerd. Voor hem

geen koninklijk matje. Professor Perin predikt het Waalse «Heim ins Reich» bij Frankrijk, en verklaart daarbij dat de onafhankelijkheid van Wallonië onafwendbaar is. Geen koninklijk matje.

Deze staatshervorming is een maat voor niets, zolang de minderheid in dit land de «lakens» mag blijven uitdelen. Etnische zuiveringen maakten van Komen, Edingen en Moeskroen Waalse gebieden. En toch moet, enkel, op bevel van de Fransgezinde minderheid, die hooghartig weigert zich aan te passen, een controle-gouverneur worden aangesteld om de schandelijke faciliteiten in de Vlaamse randgemeenten te controleren!

Deze staatshervorming is fout. Indien de CVP haar steun hieraan verleend, zou zij beter haar naam wijzigen in PVC. Deze afkorting staat dan niet voor de belachelijkheid waarover ik het zo dadelijk zal hebben, maar wel voor «plaats voor compromissen». Ook de medeplichtige VU, zou beter de kenletters een nieuwe inhoud geven. «Vlaamse Uitverkoop» zou heel wat toepasselijker zijn voor deze onderhandelaars, die het heilige compromis tot doel nemen in plaats van het als middel te hanteren. Deze dubbelzinnigheid wordt extra onderstreept in Halle-Vilvoorde, waar een comité tegen het Sint-Michielsakkoord is opgericht onder het motto «Het laatste carré zegt nee», dat geleid wordt door een kaderlid van de Volksunie, dezelfde partij die hier de staatshervorming zal goedkeuren. Kennelijk is de houding van de Volksunie niet zo klaarblijkelijk voor haar eigen kaderleden.

Ik kom terug op PVC. Ons wordt hier voorgedragen dat wij bezig zijn aan een federalisering van de Staat. Een o zo belangrijke federalisering! Zelfs zo belangrijk dat aan de Ecolochantage moest worden toegegeven en dat de Staat hervormd zal worden in ruil voor een belasting op plasticen flessen. Deze Agalev-belasting wordt nu uitgesteld, niet tot na Sint Michiel, maar tot na Sint Juttemis, met de doorzichtige bedoeling eerst de groene jastemmen binnen te rijven, en dan de belasting opnieuw af te schieten. Waarbij zeker de overweging een rol speelt dat haast alle sociale partners spraken over een «ramptaks». Een tijdschrift voor zelfstandigen: 'Oklettert: «Ramp voor kleine voedingsnijverheid», en kranten titelen: «Ramp voor tewerkstelling.» Dit zijn geen uitvindzels van mij, maar citaten. Het aansmeren van een nieuwe belasting, misbruik makend van het alibi van verbetering van de leefomgeving, zal dus niet doorgaan.

Collegae, net zoals deze nieuwe belasting het zou zijn, is de hele staatshervorming een ramp, vooral voor de geloofwaardigheid van de Vlaamse politici. Zij stemden immers in de Vlaamse Raad in met een tien punten-programma, dat als minimum werd naar voren geschoven. Let op, niet als onderhandelbaar, maar wel als minimum.

Opnieuw, net zoals bij elke vorige onderhandeling met Wallonië, werd deze minimale opstelling rampzalig voor Vlaanderen, want het minimumprogramma werd niet gerealiseerd. Daarover is stilaan iedereen het eens. Zelfs de meest gematigde en VU-slippendragende bedevaart comités, menen nu dat punten uit het minimumprogramma verschoven werden naar een volgende onderhandeling. Dit bewijst dat men met een onbetrouwbare partner nooit een betrouwbare overeenkomst kan sluiten! Het minimalisme van Vlaamse onderhandelaars, die geen dialogen meer kunnen voeren met andere Vlaamse partijen, en zich daarom moeten beperken tot het schrijven van narcistische monologen, is beschamend voor degenen die hen mandateerden.

Collegae, wegens de onbetrouwbaarheid van de Waalse partner, wegens de onbetrouwbaarheid van de «belgische» schoonmoeder, ijvert het Vlaams Blok voor een totale boedelscheiding. Geen Vlaamse Regering zal immers ooit in staat zijn om slechter te besturen dan de «belgische» Regeringen het deden. Geen Vlaamse Regering zal ooit bodemloze miljardenputten, uitzichtloze tunnels, rentesneeuwballen en territorialiteitsaanvallen, aan de Vlamingen kunnen verkopen als bewijzen van goed staatsmanschap.

De staatshervorming is geen bewijs van vooruitziendheid. Zij is enkel een zoveelste illustratie van wanhopige «compromitis», ons in de maag gesplitst door een Regering waarin de kiezer reeds lang het vertrouwen verloor. Degenen die daarstraks in een glazen bol de meningen van de kiezers dachten te kunnen zien, adviseer ik dringend aan die kiezers te vragen of zij wel gelijk hebben. Op deze staatshervorming past enkel de slechte publiciteitslogan: «Ook dit is «belgisch.»

Voor deze staatshervorming, die onaanvaardbaar is voor degenen die het Vlaams Blok hun vertrouwen gaven en in toenemende mate zullen blijven geven, moeten de actuele paleisdweilen, dirigenten en loodgieters, zijnde de toekomstige baronnen, niet op de steun van de Vlaams Blok-senatoren rekenen. (*Applaus.*)

M. le Président. — La parole est à M. Desmedt.

M. Desmedt. — Monsieur le Président, je souhaiterais examiner l'ensemble des propositions de réforme de l'Etat sous trois aspects: tout d'abord, le climat politique dans lequel ces projets nous sont soumis; ensuite, les méthodes de travail des négociateurs de la réforme; enfin, bien entendu, le contenu des projets.

Nous sentons tous que le climat politique est à tout le moins curieux puisque nous ignorons ce que sera, dans les toutes prochaines années, le devenir de la Belgique. Mais l'ignorons-nous vraiment?

Durant ces derniers mois, le thème du séparatisme a été beaucoup évoqué en Flandre et la récente interview du président de l'Exécutif flamand a plus que confirmé cette tendance car, du confédéralisme au séparatisme, il n'y a qu'un pas.

Les propos de M. Van den Brande ne sont d'ailleurs pas nouveaux — il avait dit la même chose il y a quelques mois —; ce qui est curieux, c'est qu'il les reprenne et les développe dans un journal francophone, au moment précis où le Parlement examine les différentes propositions constituant la réforme de l'Etat.

Quel camouflet pour ceux qui, du côté francophone, et je pense surtout au PSC, s'obstinent à croire ou à faire croire que les Accords de la Saint-Michel constituent une victoire des fédéralistes sur les séparatistes!

Il est tout à fait remarquable que, le 7 janvier, certains de nos collègues, conduits par M. Cereixhe, déposent une proposition insérant dans la Constitution le concept de «loyauté fédérale» et que, le 11 janvier, le président de l'Exécutif flamand réaffirme ses convictions confédérales.

Il me semble que la naïveté devrait avoir ses limites! Le résultat de tout cela, au niveau des travaux parlementaires, est le suivant: nous avons le sentiment que la réforme actuelle n'aura qu'un caractère transitoire et que ce savant édifice n'aura, s'il est voté, qu'une durée éphémère, au mieux, dit-on, jusqu'en 2002.

Il faut surtout regretter que ce néo-séparatisme ait un caractère frileux et égoïste de repli sur soi-même et de refus de solidarité.

Comme les précédentes réformes, celle-ci a été élaborée au cours de dialogues nocturnes et secrets entre, cette fois, sept formations politiques, y compris la Volksunie, dont le président tient, lui aussi, un langage ouvertement séparatiste. Bien entendu, dans tout cela, il n'est pas question de se soucier des préoccupations et souhaits des citoyens!

Cette fois pourtant, on est allé plus loin dans le surréalisme. En effet, l'appui de deux des participants — Ecolo et Agalev — est conditionné — M. Daras l'a confirmé tout à l'heure — non par la qualité des projets de réforme de l'Etat mais par l'introduction d'une nouvelle fiscalité dissuasive pour l'élimination des déchets ménagers.

Dans les précédentes phases des réformes, les discussions étaient serrées et les partenaires nombreux mais, à tout le moins, l'accord des uns et des autres était conditionné par les projets eux-mêmes. Aujourd'hui, une nouvelle étape dans l'absurde est franchie. Il est particulièrement décevant que les partis de la majorité se soient prêtés à ce jeu et que les écologistes l'aient provoqué. On est loin de la transparence et de la clarté politique prônées dans leurs discours.

Bref, cette réforme de l'Etat se négocie dans un climat permanent de marchandages, où l'on mêle des sujets qui n'ont rien à voir. Où est, dans tout cela, l'intérêt du citoyen?

J'en arrive au contenu même des réformes. Elles concernent essentiellement cinq matières: les transferts des compétences, la réforme des institutions, le financement, la scission de la province de Brabant et la protection des minorités.

D'une façon générale, on doit constater que ce sont les thèses flamandes qui ont prévalu. J'en donne trois exemples parmi d'autres. Tout d'abord, pour la fixation des limites des Régions,

le principe de la territorialité l'emporte sur les conceptions personnalistes des francophones. Ensuite, la province de Brabant est scindée. Enfin, la Communauté française n'est nullement refinancée, aucune correction significative des lois de financement n'étant prévue.

Si, au niveau national, ce sont les thèses flamandes qui l'emportent, dans les rapports entre francophones, on assiste au triomphe des thèses régionalistes.

En effet, les conseillers régionaux seront des élus directs alors que les membres du Conseil de la Communauté française y seront délégués par les Conseils régionaux wallon et bruxellois. Le pouvoir fiscal est accordé aux Régions alors que, pour la Communauté, le principe en est admis, mais sa mise en pratique n'est ni envisagée ni organisée.

Les Régions reçoivent de nouvelles compétences, notamment en matière de commerce extérieur et d'agriculture, et dans le même temps, on met en place un système permettant de déléguer des compétences communautaires d'enseignement à la Région wallonne et la Commission communautaire française de la Région de Bruxelles.

Une mauvaise loi de financement a étranglé la Communauté française depuis 1989 et, aujourd'hui, on profite de cette situation pour la dépouiller.

Enfin, pour faire bonne mesure, on empêche, du côté francophone, toute fusion Communauté-Région alors que, lors des dernières élections, cette fusion était préconisée par le PSC.

Pourtant, la Communauté française est l'institution où les Wallons et les Bruxellois francophones travaillent ensemble et peuvent se forger une conscience commune. C'est précisément ce qui gêne ceux qui approuvent l'actuelle réforme de l'Etat, c'est-à-dire les plus radicaux des socialistes wallons suivis par le PSC qui s'accroche à leurs basques après s'être appuyé pendant des années sur le CVP.

Le FDF regrette vivement ce repli régional voulu par une partie des élus wallons. Ce choix régionaliste est un choix réducteur, inspiré par des calculs politiques.

Il n'y a pas de nation wallonne, comme il n'y a pas de nation bruxelloise, mais il peut y avoir et il doit y avoir une solidarité Bruxelles-Wallonie fondée sur une identité culturelle évidente.

C'est dans un sens inverse que vont les Accords de la Saint-Michel! Cette division des francophones est une lourde faute.

La scission de la province de Brabant est organisée pour répondre aux exigences flamandes de voir disparaître cette institution trop «ancienne Belgique». Mais elle se fait sans accorder aucune satisfaction aux francophones domiciliés dans ce qui sera, demain, le Brabant flamand.

Pour Bruxelles, la façon dont seront réparties les compétences provinciales n'est pas clairement établie, notamment pour ce qui concerne les compétences encore soumises à tutelle nationale.

Quant à la protection des minorités, son intitulé même est trompeur puisqu'elle ne concerne que les six communes à facilités où les francophones sont en fait majoritaires et incorporés, contre leur gré, dans la Région flamande.

Que dire enfin, sur le plan des institutions, de notre propre assemblée, le Sénat, qui sera réduite demain à un rôle secondaire, sans contrôle de l'action gouvernementale, sans réel pouvoir législatif et sans composition paritaire qui aurait pu en faire un véritable Sénat fédéral?

Nous aurons bien entendu l'occasion de revenir sur ce point lors de débats ultérieurs.

Au niveau des textes, notre Constitution devient un ensemble de dispositions complexes et illisibles pour le citoyen ordinaire.

Le nouvel article 1er aurait pu contenir une définition claire de la nouvelle Belgique. Il n'en est rien et l'on se contente d'affirmer que «la Belgique est un Etat fédéral». Tous les amendements émanant notamment du FDF et visant à expliciter cette affirmation et à affirmer les principes de solidarité qui sont à la base du fédéralisme ont été rejetés. Cela est significatif de la conception pseudo-fédérale des auteurs des projets de réforme.

Monsieur le Président, j'en arrive à ma conclusion.

Cette nouvelle phase de la réforme de l'Etat se discute dans un climat d'incertitude. Les textes ne sont pas encore votés que, déjà, le président de l'Exécutif flamand, suivi par une grande partie de la classe politique, les remet en cause!

Nous avons le sentiment que cette réforme n'arrêtera pas la poussée séparatiste qui se manifeste en Flandre.

Cette réforme est élaborée sans tenir compte des souhaits des citoyens que l'on se refuse à consulter. Elle a été négociée dans l'ombre et en mêlant les problèmes: réforme de l'Etat et problématique des écotaxes.

Elle marque une nouvelle consécration des thèses flamandes de la territorialité, organise le démantèlement de la Communauté française et risque de rompre la solidarité des francophones de Wallonie et de Bruxelles.

Tout cela va à l'encontre des thèses du FDF et nous ne pouvons que confirmer notre opposition déterminée à ces projets.

Que chaque parlementaire francophone ait bien conscience des enjeux en cause et de la division fatale qu'entraînera, pour les Wallons et les Bruxellois, le vote de ces projets! (*Applaudissements.*)

De Voorzitter. — Het woord is aan de Eerste minister.

De heer Dehaene, Eerste minister. — Mijnheer de Voorzitter, hoewel het Sint-Michielsakkoord in de eerste plaats een akkoord tussen politieke partijen is en geen regeringsaangelegenheid, zoals al aangegeven in het akkoord van de Regering die niet over de nodige tweederde meerderheid beschikte, wil ik toch graag het woord voeren in dit debat dat van een opmerkelijk niveau was en zo een grote politieke draagkracht bezat, dat men haast zou betreuren dat in de toekomst het politieke debat vooral in de Kamer zal plaatsvinden.

De heer Arts. — Het is nooit te laat om van gedacht te veranderen.

De heer Schiltz. — Dat is een insinuerend exordium.

De heer Dehaene, Eerste minister. — De in het Sint-Michielsakkoord vastgelegde staatshervorming kan niet bestempeld worden als een plotse revolutie.

La réforme, telle que nous essayons de la réaliser, s'inscrit dans un processus qui trouve son point de départ dans la réforme de 1970 et qui a germé, par ailleurs, comme l'a souligné M. Erdman, dans la scission du département de l'enseignement.

Cette réforme n'est nullement improvisée dans la mesure où l'on a au maximum mis à profit le remarquable travail préparatoire accompli par la commission mixte Chambre-Sénat sous la précédente législature. Je pense plus spécialement aux accords intervenus concernant le droit des traités et le droit international et je me réfère plus particulièrement aux discussions qui se sont déroulées à ce moment-là à propos du bicaméralisme et de l'élection directe des Conseils.

Het Sint-Michielsakkoord zou zonder deze essentiële inbreng en voorbereiding niet mogelijk zijn geweest. Ik verzet mij dan ook tegen degenen die deze hervorming als een improvisatie bestempelen. Het is juist dat er in die voorbereidende gesprekken een brede consensus bestond rond essentiële opties, maar die kun je maar verwezenlijken als er ook een akkoord bestaat over wat ik de franjes zou noemen, of de symbolen, die ook belangrijk zijn. Het is pas wanneer partijen en politici uit die partijen, om het essentiële te realiseren, bereid zijn compromissen te sluiten over wat verdeelt, dat men een stap vooruit kan zetten. Ik wil vandaag hulde brengen aan al degenen die verantwoordelijkheid op zich hebben genomen en het akkoord mogelijk hebben gemaakt. Ik denk hierbij aan de voorzitters van de communautaire dialoog, aan de partijvoorzitters en de partijverantwoordelijken die over het akkoord verder hebben onderhandeld, aan de indieners van de wetteksten, kortom aan al degenen die hebben willen samenwerken om deze hervorming te realiseren.

Ann. parl. Sénat de Belgique - Session ordinaire 1992-1993
Parlem. Hand. Belgische Senaat - Gewone zitting 1992-1993

Je tiens à souligner combien il est important pour le bon fonctionnement de nos institutions que cette réforme se réalise aujourd'hui. En réalité, les accords de 1988 comportaient déjà cette étape. D'ailleurs, à plusieurs reprises, j'ai déploré que le processus n'ait pas été mené à son terme à ce moment-là, même si l'on peut admettre qu'il était sans doute préférable de réaliser la réforme de l'Etat de manière évolutive, phase par phase.

Ik denk hierbij meer bepaald aan de rechtstreekse verkiezing van de Raden en aan het beschikken daardoor over alle elementen die voor een democratische besluitvorming op het niveau van de deelstaten nodig zijn. Indien wij dit nu niet kunnen realiseren, verliezen wij de controle over de werking en over de evolutie van onze instellingen. Nochtans is het een essentieel kenmerk van het Belgische politieke bestel dat wij de hervorming van een unitaire naar een federale Staat met ruimte voor de eigenheid van de deelgebieden, de Gemeenschappen en Gewesten, stap voor stap en op basis van politieke akkoorden hebben kunnen realiseren zonder scherpe conflicten of wanorde die zich in andere landen bij een dergelijk proces wel hebben voorgedaan. Bij deze beheerste hervorming heeft vooral de bevolking voordeel. Daarom is het essentieel dat wij nu deze belangrijke nieuwe stap in die richting zetten.

Je tiens à souligner de manière explicite que cette mise en place d'un fédéralisme belge est étroitement liée à la construction européenne et, espérons-le, au futur fédéralisme européen. Comme je l'ai déjà dit lors d'interviews ou de discours, je répète à cette tribune que le fédéralisme belge a besoin de la référence européenne pour pouvoir fonctionner harmonieusement dans ses structures internes.

Le fédéralisme belge est souvent critiqué sur le plan de son manque de hiérarchie de normes, mais celui-ci est largement compensé par le fait que, dans des domaines essentiels, cette hiérarchie existe au niveau européen.

Die band en die evolutie waren in het verleden innig met mekaar verbonden en zullen dat ook in de toekomst blijven. Het is essentieel dat wij vandaag tot dit akkoord zijn kunnen komen. Bij de afweging ervan moeten wij zeker niet denken in termen van overwinnaars en overwonnenen. De realisatie van dit akkoord zal het hele land, maar ook elk van zijn Gemeenschappen en zijn Gewesten ten goede komen. Dat is het essentiële. Iedereen heeft wat moeten geven en wat kunnen nemen. De uitbouw van de Belgische structuur is altijd stap voor stap en met compromissen gebeurd. Deze compromissen kunnen slechts op het politieke vlak tot stand worden gebracht. Daarover referenda of consultaties organiseren zou niets oplossen, integendeel. Als ik vandaag zie met welke demagogie en onwaarheden de tegenstanders van dit akkoord naar de bevolking gaan, dan sterkt dit mij nog in mijn overtuiging dat onze problemen van samenleving van Gemeenschappen en Gewesten zeker niet langs die weg kunnen worden opgelost. De voorstanders hiervan zouden wel eens het omgekeerd resultaat kunnen bekomen van wat zij bedoelen. Als zij een akkoord willen doen verwerpen, dat alleen als compromis kan worden gerespecteerd, zullen zij een resultaat bereiken dat de tegenstanders tegen dit akkoord helemaal niet wensen.

Ik denk dat dit een typisch probleem is dat tot de politieke verantwoordelijkheid behoort. Wij hebben in de vorige legislatuur een verklaring tot herziening van de Grondwet goedgekeurd waaraan een zeer degelijk en diepgaand werk van de gemengde commissie Kamer en Senaat was voorafgegaan. Wij hebben een mandaat gekregen om voort te werken aan deze hervorming.

Je tiens également à souligner que ces accords ne portent pas seulement sur les aspects institutionnels des relations entre nos Communautés et Régions, mais également sur des éléments de modernisation de la politique nationale que d'aucuns sous-estiment encore en ce moment. Je pense à la réforme du bicaméralisme, à la limitation constitutionnelle du nombre de ministres, au décumul entre les mandats de ministre et de parlementaire et aux éléments de stabilité que l'on appelle exagérément le Parlement et le Gouvernement de législature.

Ces éléments ne sont pas intimement liés à nos problèmes de relations communautaires, mais ils sont essentiels pour la modernisation de la fonction nationale dans le futur Etat fédéral.

Par ailleurs, je suis persuadé que l'élection directe des Conseils et les modifications qu'elle entraînera quant au nombre de députés et de sénateurs et quant au mode de leur élection déclenchera un processus dynamique, encore sous-estimé aujourd'hui, de renouvellement de la vie politique.

Dit akkoord, dat een aantal ontbrekende elementen in onze staatsstructuur, die vanaf het begin potentieel waren ingeschreven, bevat, en dat een aantal zaken structureel afrondt, moet vandaag worden gerealiseerd. Het wordt gerealiseerd in vrij uitzonderlijke omstandigheden, waarbij meerderheid en oppositie samenwerken. Ik vind het normaal dat de partijen die daaraan vanuit de oppositie meewerken ook proberen een deel van hun programma te realiseren. Ik heb begrip voor de kritiek dat de binding van de ecotaks aan de staatshervorming twee zaken bindt die met elkaar niets te maken hebben, hoewel voor sommige aspecten van de ecotaks een tweederde meerderheid is vereist. Toch ben ik ervan overtuigd dat met dit dossier een maatschappelijk dynamisme tot stand is gekomen dat niet meer te keren zal zijn. De schok die vandaag misschien teweeg wordt gebracht, zal dezelfde effecten hebben als de petroleumschok in het midden van de jaren zeventig. Het maakt ons immers meer bewust van een maatschappelijk probleem. In de jaren zeventig was dat de verspilling van de energie en in de jaren negentig is dat het verspillen van grondstoffen. Dit probleem moet op de ene of de andere wijze worden aangepakt en ook de sociale gesprekspartners moeten er zich bewust van worden dat er, zoals er vroeger een sociale correctie in de markteconomie moest worden ingebouwd, vandaag een ecologische correctie in die markteconomie nodig is. De ecotaks is daarvoor een van de middelen. Het is geen mirakelmiddel, maar het kan wel een keerpunt betekenen.

Het huidige akkoord moet integraal worden gerealiseerd, met de bevoegdheidsverdeling die erin is vervat en die onder meer betrekking heeft op de sociale zekerheid. Maar ik zeg even duidelijk dat ook de bepalingen van het regeerakkoord moeten worden uitgevoerd. De sociale zekerheid is namelijk maar leefbaar indien ze in alle delen van het land op dezelfde manier wordt toegepast en indien niet verantwoorde verschillen op een radicale manier worden weggewerkt. Deze hervorming heeft ook als doel een leesbare Grondwet tot stand te brengen. Ik heb mij in de Kamer ertoe ver-

bonden gebruik te maken van het nieuw voorgestelde artikel 132 om een herstructurering en een coördinatie van de Grondwet uit te werken.

De economische problematiek, de tewerkstellingsproblematiek en de bezorgdheid om de staatsfinanciën vormen voor de bevolking meer en meer een prioriteit. Zoals het een illusie was te denken dat de prioritaire maatschappelijke problemen, zoals het probleem van de veiligheid, zonder meer kunnen worden opgelost, strooit men de bevolking zand in de ogen wanneer wij, politici, die de globale problematiek moeten bekijken, niet weten dat een aantal voorwaarden moeten worden gerealiseerd om deze problemen aan te pakken. Eén van deze voorwaarden is het tot stand brengen van een werkbaar samenlevingsverband in het kader van de Belgische federale realiteit. Dit betekent echter niet dat alle andere problemen op de lange baan moeten worden geschoven, zij moeten tegelijkertijd worden aangepakt.

Laten wij dit akkoord dus in zijn geheel realiseren met de partijen die tot een akkoord zijn gekomen. Ik ben er trouwens van overtuigd dat een niet-onbelangrijk aantal leden van partijen die dit akkoord niet steunen, wensen dat het toch wordt gerealiseerd en dat die stap eindelijk wordt gedaan, wetende dat structuren nooit mirakeloplossingen zijn en dat hun waarde pas bewezen wordt in hun concrete realisatie.

Slechts indien wij samen in een federale loyaliteit de wil tonen om het federale België en elk van onze Gemeenschappen tot ont-plooiing te laten komen in het kader van een federaal Europa, maken wij een kans op slagen. *(Levendig applaus.)*

De Voorzitter. — Dames en heren, ik stel voor onze werkzaamheden te onderbreken.

Je vous propose d'interrompre ici nos travaux. (Assentiment.)

Wij zetten deze bespreking voort vanmiddag om 14 uur 30.

Nous poursuivrons cette discussion cet après-midi à 14 heures 30.

De vergadering is gesloten.

La séance est levée.

(De vergadering wordt gesloten om 13 uur.)

(La séance est levée à 13 heures.)